

Ministerie van Volksgezondheid Welzijn en Sport, directie Jeugd

Wetsevaluatie verbetering positie pleegouders

Eindrapport

Maarten Batterink, Marjolijn Zwanepol, Annemarijn Onstenk, Ellen Westhoff
29 maart 2019

significant.

Inhoudsopgave

Inleiding		
Hulpverleningsplan	Informatievoorziening	Klachtrecht
Vertrouwenspersoon	Pleegouderraad	Pleegoudervoogdij
Blokkaderecht	Situatie voor en na de wetswijziging	Overige factoren uit de keten
Reflectie van de onderzoekers		
Bijlagen		

Inleiding (1/6)

Achtergrond

Pleegzorg is een vorm van hulp waarbij een kind (al dan niet tijdelijk) in een ander gezin gaat wonen. Pleegzorg is een belangrijk onderdeel binnen het grotere pallet aan hulp- en zorgvormen binnen het jeugdhulpdomein en valt onder de verantwoordelijkheid van gemeenten. In de [Jeugdwet](#) is vastgelegd dat het streven is ieder kind te laten opgroeien in een omgeving die zoveel mogelijk op een natuurlijke gezinssituatie lijkt. Daarom is pleegzorg vaak het voorkeursalternatief voor kinderen die om wat voor reden dan ook (tijdelijk) niet meer thuis kunnen wonen. De pleegzorg dient er dan toe een kind een veilige plek te bieden om op te groeien. Pleegzorg kent verschillende vormen, zoals voltijds of deeltijds (bijvoorbeeld af en toe een weekend) pleegzorg en kan voor kortere en langere tijd zijn. Daarbij kunnen pleegouders in sommige gevallen het gezag krijgen over het pleegkind (dan is er sprake van pleegoudervoogdij), maar in de meerderheid van de gevallen ligt het gezag bij de voogd die werkzaam is voor een gecertificeerde instelling (GI) of nog bij de ouders (indien sprake is van pleegzorg in het kader van vrijwillige hulpverlening, of indien sprake is van een ondertoezichtstelling (OTS)). Pleegouders hebben een cruciale rol in de opvoeding van de pleegkinderen en bij een deel van deze pleegkinderen is ook sprake van problematiek en aanvullende hulpverlening nodig. Pleegouders hebben daarmee vanuit hun rol in meer of mindere

mate te maken met verschillende partijen, zoals: een (gezins)voogd (indien geen pleegoudervoogdij), een pleegzorgwerker (van de pleegzorgaanbieder), ouders, andere hulpverleners en soms met gemeenten (Bron: Ouders, pleegouders en professionals: posities en samenwerking. Publicatie van het NJI (2014)). In totaal zetten 16.655 pleeggezinnen zich in 2017 in voor de opvang van 23.206 pleegkinderen (Bron: Factsheet pleegzorg 2017).

Aanleiding van de evaluatie

Op 1 juli 2013 trad de Wet Verbetering positie pleegouders in werking. Doel van deze wet was de (rechts)positie van pleegouders te versterken. Zo werden medezeggenschap en informatierecht verankerd in de wet en werd instemmingsrecht voor pleegouders geregeld ten aanzien van de beschrijving van hun rol in het hulpverleningsplan. Ook kwam de onderhoudsplicht bij gezamenlijke pleegoudervoogdij te vervallen.

De Wet Verbetering positie pleegouders is grotendeels overgenomen in de Jeugdwet die op 1 januari 2015 in werking is getreden. Het blokkaderecht is opgenomen in het Burgerlijk Wetboek Boek 1.

Inleiding (2/6)

Op 9 oktober 2012 zegde de toenmalige staatssecretaris van VWS aan de Eerste Kamer toe de Wet Verbetering positie pleegouders te evalueren, naar aanleiding van een vraag van het Kamerlid Ester van de ChristenUnie.

Punten uit de wet

De punten uit de Wet Verbetering positie pleegouders die zijn overgenomen in de Jeugdwet:

- Pleegouders kunnen bij vragen of problemen met de pleegzorgorganisatie of gecertificeerde instelling een beroep doen op de **vertrouwenspersoon**;
- Pleegouders worden **betrokken bij de totstandkoming van een hulpverleningsplan**, Plan van Aanpak of jeugdreclasseringsplan;
- Pleegouders krijgen **instemmingsrecht met betrekking tot het vaststellen van het hulpverleningsplan** en de wijze waarop de begeleiding wordt vormgegeven;
- Pleegouders hebben de mogelijkheid een klacht in te dienen bij een klachtencommissie over gedragingen van de pleegzorgaanbieder, gecertificeerde instelling of medewerkers (**klachtrecht**);
- Er moet een pleegouderraad worden ingesteld die pleegouders vertegenwoordigt ten opzichte van de pleegzorgorganisatie en

die de collectieve belangen van pleegouders behartigt (**medezeggenschap**). Pleegouderraden hebben daarbij verschillende bevoegdheden, zoals: informatierecht, adviesrecht en instemmingsrecht;

- Pleegouders zijn verplicht **begeleiding** te aanvaarden **bij pleegoudervoogdij**, waarbij deze is beperkt tot één gesprek per jaar, tenzij de pleegoudervoogd om meer begeleiding vraagt;
- Pleegouders krijgen over een pleegkind de informatie die zij nodig hebben om opvoeding en verzorging van het pleegkind op zich te kunnen nemen (**informatievoorziening**);
- Pleegoudervoogden ontvangen niet alleen bij 'eenhoofdige' voogdij een **pleegvergoeding**, maar ook **bij gezamenlijke voogdij**.

In aanvulling op de punten die zijn genoemd in de Jeugdwet is het Blokkaderecht van pleegouders (Burgerlijk Wetboek Boek 1, Artikel 1:336a) ook een relevant artikel over de rechtspositie van pleegouders dat is meegenomen in dit onderzoek. Het blokkaderecht is het recht van pleegouders om beëindiging van de pleeggezinplaatsing te blokkeren, mits het pleegkind een jaar of langer in het pleeggezin woont, er sprake is van vrijwillige plaatsing of plaatsing in het kader van voogdij en degene die de plaatsing wil beëindigen de ouder met gezag of voogd is.

Inleiding (3/6)

Doelstelling

De doelstelling van de wetsevaluatie is:

Inzicht creëren in hoe de wet die de positie van pleegouders moet versterken uitpakt in de praktijk, in de tevredenheid van de betrokken partijen hierover en in de succes- en verbeterpunten.

In deze evaluatie gaat het concreet om het creëren van inzicht in hoeverre de acht relevante punten uit de Jeugdwet vorm hebben gekregen in de praktijk, hoe partijen als pleegouders, pleegkinderen, pleegzorgaanbieders, GI's dit (hebben) ervaren en of de beoogde doelen (versterken positie van pleegouders) volgens deze partijen zijn behaald. Daarmee bestaat deze wetsevaluatie uit een procesevaluatie (hoe is het in de praktijk gebracht) en een effectevaluatie (zijn de beoogde doelen bereikt).

Onderzoeksvragen

De centrale vraag van deze evaluatie luidt:

Draagt de wet bij aan het realiseren van het doel, namelijk het versterken van de positie van pleegouders?

Wij hebben deze centrale vraag opgesplitst in drie deelvragen die aansluiten bij onze benadering van deze evaluatie, waarbij wij een reconstructie van de beleidstheorie als vertrekpunt nemen en

onderscheid maken tussen een proces- en effectevaluatie. Wij komen tot de volgende hoofdonderzoeksvragen:

1. In hoeverre zijn de onderdelen uit de wet in de praktijk gebracht? Wordt formeel aan de wet voldaan?
2. Wat zijn de ervaringen van de betrokken partijen (pleegouders, pleegkind, pleegzorgaanbieders, GI's, gemeenten, ouders) met de praktische uitvoering van de onderdelen uit de wet in de praktijk?
3. In hoeverre hebben de onderdelen van de wet volgens de betrokken partijen bijgedragen aan het beoogde doel?

Punten uit de wet in een breder perspectief

Voor het evalueren van de punten uit de wet is het tevens van belang om de positie van pleegouders op dit moment te evalueren in relatie tot de periode vóór 2013. Om hier goed invulling aan te geven, hebben wij in dit onderzoek ook naar factoren gekeken die momenteel van invloed zijn op de positie van pleegouders. Het gaat dan om factoren zoals de samenwerking in de keten, perspectief bepaling en stabiliteit. Daarmee plaatsen we de punten van de wet, die onderdeel zijn van deze evaluatie, in een breder perspectief.

Op de volgende pagina visualiseren wij de focus van dit onderzoek, waarbij de positie van pleegouders centraal staat.

Wetsonderdelen

Hulpverleningsplan

Informatievoorziening

Klachtrecht

Vertrouwenspersoon

Medezeggenschap

Begeleiding

Blokkaderecht

Positie
pleegouders

Bepalende factoren uit de keten

Samenwerking

Stabiliteit

Rolverdeling

Perspectief bepaling

Werkwijze

Matching

Inleiding (4/6)

Aanpak

Om inzicht te krijgen in hoe de wet ter versterking van de positie van pleegouders uitpakt in de praktijk hebben wij een evaluatie uitgevoerd bestaande uit zowel een kwalitatief als een kwantitatief deel. Pleegouders staan centraal in de bedoeling van de wet en daarmee zijn zij de meest aangewezen personen om aan te geven of de beoogde effecten van de wetswijziging zijn gerealiseerd. In de aanpak hebben wij daarom veel aandacht gegeven aan hun perspectief. Het onderzoek is uitgevoerd tussen oktober 2018 en maart 2019. In dit onderzoek onderscheiden wij verschillende elementen, die we in deze paragraaf kort toelichten.

Vorbereidende fase. In deze fase hebben wij relevante documentatie bestudeerd en bijeenkomsten georganiseerd met de opdrachtgever en de begeleidingscommissie. Op basis van de opgehaalde informatie hebben we de onderzoeks aanpak definitief gemaakt en hebben we een vragenlijst voor de enquête onder pleegouders opgesteld en topiclijsten voor de diverse interviews.

Interviews met gemeenten, vertrouwenspersonen en pleegouderraden. Wij hebben (telefonische) interviews gehouden met 9 gemeenten, 2 vertrouwenspersonen en de LOPOR als landelijke vereniging van pleegouderraden. Tijdens deze interviews zijn we ingegaan op de ervaringen met de voor de desbetreffende

partij relevante punten uit de wet.

Grootschalige enquête onder pleegouders. Om de inzichten uit de interviews kwantitatief te kunnen onderbouwen hebben wij pleegouders in een online enquête gevraagd naar hun ervaringen met de punten uit de wet. De enquête is door de NVP en diverse pleegzorgaanbieders onder de aandacht van pleegouders gebracht. De enquête is ingevuld door 1505 pleegouders.

Groepsinterviews met pleegzorgaanbieders en GI's. Wij hebben groepsinterviews gehouden met medewerkers van 3 GI's en 7 pleegzorgaanbieders. Met behulp van deze interviews hebben wij in beeld gebracht hoe deze medewerkers de positie van pleegouders ervaren en in hoeverre zij hierin ontwikkelingen hebben gezien.

Diepte-interviews met pleegouders. Op basis van de resultaten van de enquête hebben wij een selectie gemaakt van 20 pleegouders met wie wij een diepte-interview hebben gehouden. In de selectie hielden we rekening met de verschillende kenmerken van een situatie rond de pleegzorg, die per pleegouder kunnen verschillen. Daarmee kunnen namelijk ook de ervaringen verschillen. Door middel van diepte-interviews hebben wij meer inzicht gekregen in de ervaringen van pleegouders en konden wij deze ervaringen in de juiste context plaatsen en duiden.

Inleiding (5/6)

Door het betrekken van de visies en ervaringen van zoveel mogelijk betrokken partijen kunnen we de lezer een zo compleet mogelijk beeld geven van hoe de Wet ter versterking van de positie van pleegouders uitpakt in de praktijk.

Leeswijzer

In deze rapportage nemen we de lezer mee aan de hand van de verschillende punten uit de Wet ter versterking van de positie van pleegouders. Per punt uit de wet geven we de resultaten weer in vier pagina's. Op de eerste pagina schetsen we de belangrijkste kwalitatieve en kwantitatieve bevindingen in één overzicht. Wij geven hierbij door middel van iconen aan of er aan de wet wordt voldaan en of dat bijdraagt aan het beoogde doel. De volgende iconen worden hierbij gebruikt:

Er wordt volledig voldaan aan de wet / het punt draagt bij aan de versterking van de positie van pleegouders.

Dit is een aandachtspunt: er wordt (nog) niet volledig voldaan aan de wet / het punt draagt (nog) onvoldoende bij aan de versterking van de positie van pleegouders.

Dit is een knelpunt: er wordt niet voldaan aan de wet / het punt draagt niet/nauwelijks bij aan de versterking van de positie van pleegouders.

Op de overzichtspagina vatten we ook de belangrijkste ervaringen met het desbetreffende punt uit de wet samen. De ervaringen van alle in de keten betrokken partijen zijn op deze pagina verwerkt, net als de belangrijkste resultaten uit de enquête onder pleegouders. De tweede pagina geeft alle resultaten uit de enquête weer, voor alle respondenten en voor relevante dwarsdoorsnedes. Als laatste geven we per punt uit de wet een nadere toelichting op de bevindingen aan de hand van ervaringen uit de praktijk, onder andere geconcretiseerd aan de hand van illustraties en quotes uit de diverse interviews. Op de vierde pagina beschrijven we eventuele aanbevelingen met betrekking tot het betreffende punt van de wet. Nadat we de punten uit de wet hebben behandeld, gaan we dieper in op andere bepalende factoren uit de keten. We sluiten de rapportage af met een reflectie op de bevindingen en conclusies. In de bijlage zijn verdiepende analyses van de enquête onder pleegouders te vinden.

Inleiding (6/6)

Respons op enquête

De online enquête is door 1.505 pleegouders ingevuld. In 2017 hebben 23.206 jongeren in een pleeggezin gewoond en 16.655 pleeggezinnen hebben zich ingezet voor de opvang van deze jongeren (zie het [Factsheet Pleegzorg 2017](#) van Jeugdzorg Nederland). Ongeveer 9% van alle pleeggezinnen heeft dus deelgenomen aan de online enquête. Wat betreft de onderverdeling in voltijd en deeltijd pleegzorg komt de respons van dit onderzoek goed overeen met de situatie in Nederland. De verhoudingen in duur van de pleegzorg (crisis, kortdurend of langdurend) en of een pleegouder uit het netwerk of uit het bestand komt, verschillen in dit onderzoek enigszins van de landelijke verhoudingen. In deze enquête zijn netwerkpleegouders verhoudingsgewijs licht ondervertegenwoordigd: 36% in de enquête tegenover 45% landelijk. Mogelijk komt dit doordat de plaatsing binnen het netwerk plaatsvindt en netwerkpleegouders daardoor minder aangehaakt zijn bij hun pleegzorgaanbieder en de NVP. Echter, alle subgroepen zijn in ruim voldoende mate vertegenwoordigd om hier uitspraken over te doen.

De pleegouders zijn voor de enquête benaderd via de NVP en diverse pleegzorgaanbieders. Dit heeft mogelijk gevolgen voor de representativiteit van respons. Ook zou er sprake kunnen zijn geweest van een bias bij pleegouders, doordat pleegouders die relatief sterk betrokken zijn bij de ontwikkelingen omtrent pleegzorg en aangehaakt bij de NVP en pleegzorgaanbieders, mogelijk meer geneigd kunnen zijn om mee te werken aan dit onderzoek. De samenstelling van de groep respondenten kan bovendien niet geheel afgezet worden tegen de samenstelling van de gehele populatie, omdat die informatie ontbreekt. Zoals gezegd zijn de verschillende subgroepen binnen de pleegzorg in voldoende mate vertegenwoordigd in de respons. De enquêteresultaten geven een goed kwantitatief beeld van hoe pleegouders de diverse punten uit de wet ervaren in de praktijk.

Hoe lang pleegouder

- Korter dan 5 jaar: 45%
- **Langer dan 5 jaar: 55%**

Hoeveel pleegkinderen op dit moment

- Geen: 5%
- **1 of 2: 83%**
- 3 of meer: 12%

Hoeveel pleegkinderen gehad

- **1 tot 4: 79%**
- 5 tot 10: 11%
- 10 of meer: 10%

Welke vorm van pleegzorg momenteel

- Crisispleegzorg: 21%
- Kortdurende pleegzorg: 19%
- **Langdurende pleegzorg: 86%** (meerdere antwoorden mogelijk)

Voltijd of deeltijd pleegzorg

- **Voltijd: 86%**
- Deeltijd: 9%
- Beide: 4%

Uit het bestand of uit het netwerk

- **Bestandpleegouder: 70%**
- Familie: 25%
- Sociale netwerk: 11% (meerdere antwoorden mogelijk)

Hulpverleningsplan - betrokkenheid

Uit de Jeugdwet: Pleegouders worden betrokken bij de totstandkoming van een hulpverleningsplan, Plan van Aanpak of Jeugdreclasseringsplan.

Wordt aan de wet voldaan

Pleegouders worden in de meeste gevallen goed betrokken bij de totstandkoming en inhoud van de hulpverleningsplannen. Voor slechts 6% is dit bij geen van de pleegkinderen het geval geweest.

Bijdrage aan beoogde doel:

Alle partijen vinden het belangrijk dat pleegouders betrokken worden bij het hulpverleningsplan, dit werkt als een soort borging van het versterken van de positie. In de praktijk was het grotendeels al zo vóór 2013.

Ervaringen uit de praktijk:

Pleegouders

- Worden in principe altijd betrokken, maar er is verschil in de mate waarin en de manier waarop ze betrokken worden.
- In de enquête geeft 92% aan dat hun rol bij in ieder geval een deel van de pleegkinderen in het hulpverleningsplan beschreven staat.
- 80% is tevreden over de inhoud van het hulpverleningsplan, 15% is neutraal en 5% kan zich niet in het hulpverleningsplan vinden.

Pleegzorgaanbieders

- Vinden de betrokkenheid van pleegouders vanzelfsprekend en proberen alle partijen aan tafel te krijgen bij het gesprek over het hulpverleningsplan. Dit gebeurde voor 2013 ook al.

GI's

- Zien het belang van de betrokkenheid van pleegouders en geven aan dat dit goed gaat. Ook zij zien geen verschil met de periode voor 2013.
- Volgens GI's is bij hun eigen plan (voogdij- of gezinsplan) niet alles deelbaar met pleegouders vanwege privacy van de ouders.

Gemeenten

- Hebben hier geen zicht op, maar krijgen geen signalen dat het niet goed gaat.
- Stellen het opstellen van een hulpverleningsplan impliciet als eis aan aanbieders, omdat zij moeten voldoen aan wettelijke eisen.

Hulpverleningsplan - instemmingsrecht

Uit de Jeugdwet: Pleegouders krijgen instemmingsrecht met betrekking tot het vaststellen van het hulpverleningsplan en de wijze waarop de begeleiding wordt vormgegeven.

Wordt aan de wet voldaan

Pleegouders hebben meestal de mogelijkheid om in te stemmen met de inhoud van de hulpverleningsplannen. Slechts 8% geeft aan dat dit bij geen van de pleegkinderen het geval is.

Bijdrage aan beoogde doel:

Alle partijen vinden het belangrijk dat pleegouders kunnen instemmen, dit werkt als een soort borging van het versterken van de positie. In de praktijk was het grotendeels al zo vóór 2013..

Ervaringen uit de praktijk:

Pleegouders

- Mogen in principe altijd instemmen, maar er is verschil in de mate waarin en de manier waarop ze kunnen instemmen. Soms is instemming stilzwijgend.
- In de enquête geeft 5% aan ontevreden te zijn over de inhoud.
- Indien pleegouders het (gedeeltelijk) niet eens zijn met het plan, wordt dat expliciet vastgelegd. Het grootste knelpunt is de bezoeksregeling met de ouders.

Pleegzorgaanbieders

- Vinden het vanzelfsprekend dat pleegouders instemmingsrecht hebben, hoewel er soms alleen stilzwijgend wordt ingestemd.
- Deze werkwijze was voor 2013 ook al de praktijk.
- Het proces is belangrijker, als dat goed gaat is instemmen een formaliteit.

GI's

- Geven aan dat dit goed gaat, pleegouders mogen instemmen met het voor hen relevante onderdeel.

Gemeenten

- Hebben hier geen zicht op, maar krijgen geen signalen dat het niet goed gaat.
- Stellen het instemmen van pleegouders met het hulpverleningsplan impliciet als eis aan aanbieders, omdat zij moeten voldoen aan wettelijke eisen.

Hulpverleningsplan hoofdpunten enquête

80%

Volgens 80% van alle respondenten is het hulpverleningsplan (vrijwel) altijd aanwezig. Bij crisisleegzorg ontbreekt het hulpverleningsplan beduidend vaker dan bij langdurige pleegzorg. Van de crisisleegouders (n=57) geeft 68% aan dat er geen hulpverleningsplan is.

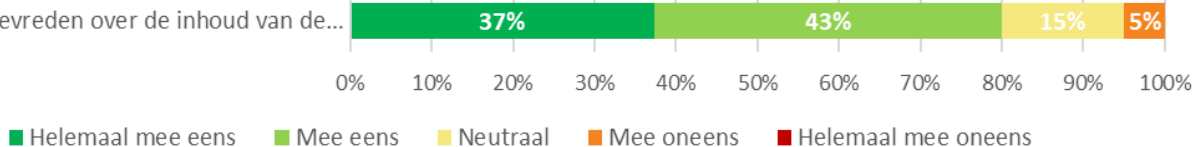
Belangrijkste redenen ontbreken hulpverleningsplan:

- Crisisplaatsing of korte opvang
- Er bestonden andere documenten
- Het kind was zeer jong of net geboren

Een deel van de pleegouders weet niet of er een hulpverleningsplan is.

Tevredenheid over de inhoud van het hulpverleningsplan

Stelling: Ik ben tevreden over de inhoud van de...

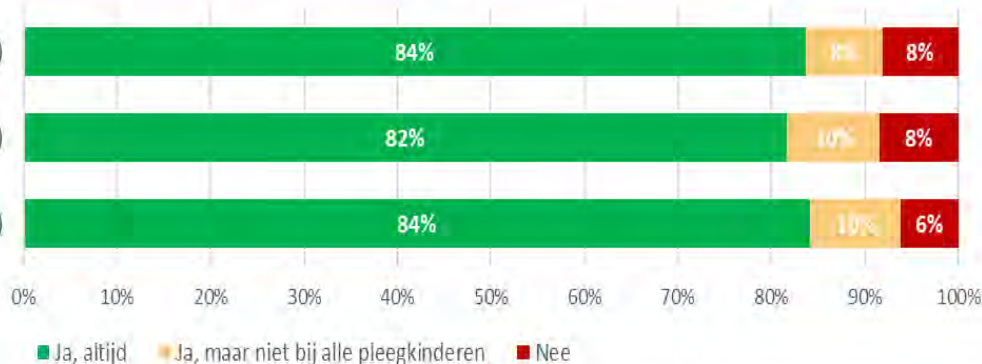
Het merendeel van de pleegouders die hebben aangegeven dat er een hulpverleningsplan is, is tevreden met de inhoud van de hulpverleningsplannen (80%).

Betrokkenheid bij hulpverleningsplan

Instemming op hulpverleningsplan (n=1140)

Beschrijving rol van pleegouder (n=1144)

Overleg over hulpverleningsplan (n=1144)

Ook worden pleegouders in de meeste gevallen goed betrokken bij de inhoud van de hulpverleningsplannen. Netwerkleegouders zijn positiever dan bestandpleegouders. Met hen is vaker overleg (94%), hun rol wordt vaker besproken (93%) en hebben vaker in kunnen stemmen (91%) dan bestandpleegouders (resp. 81%, 77% en 82%).

Hulpverleningsplan

nadere toelichting bevindingen

Hulpverleningsplan in de praktijk

Het hulpverleningsplan dient opgesteld te worden bij aanvang van de plaatsing van het pleegkind. In sommige gevallen, voornamelijk bij crisisplaatsingen, gebeurt dit niet altijd. Het streven is om met alle partijen bij elkaar te komen om het plan te bespreken, maar soms is het niet mogelijk, of zelfs onwenselijk om alle betrokkenen tegelijk bij elkaar te zetten.

Pleegzorgwerker: “Het is lastig om iedereen aan tafel te krijgen en dit is ook niet altijd helpend. Je bent met verschillende partijen in gesprek en dit kan niet altijd in harmonie.”

Pleegzorgaanbieders vinden het belangrijk dat pleegouders worden betrokken bij het opstellen van het hulpverleningsplan en zien het vaak ook als mogelijkheid om in gesprek te gaan met de pleegouders en de andere betrokkenen. Het hulpverleningsplan wordt gezien als een gezamenlijk vertrekpunt waarbij pleegouders, ouders, aanbieder en GI bij elkaar komen.

Pleegzorgwerker: “Het gaat meer om het gesprek erover dan het uiteindelijke of daadwerkelijke plan.”

GI's vinden het belangrijk dat pleegouders worden betrokken bij

het hulpverleningsplan, omdat pleegouders volgens hen het kind het beste kennen.

Instemmen in de praktijk

Wanneer het plan gemaakt is, kunnen pleegouders hiermee instemmen. Er is geen eenduidige manier van instemmen. In sommige gevallen moeten pleegouders expliciet een handtekening zetten, in andere gevallen gaat het om stilzwijgende instemming. Pleegouders hebben dan wel de mogelijkheid om bezwaar te maken. In zo'n geval houdt de visie van de aanbieder over het algemeen stand en wordt de visie van de pleegouders in het plan opgenomen. De bezoekenregeling met ouders is het vaakst een punt waar pleegouders ontevreden over zijn. Redenen hiervoor kunnen zowel praktisch als pedagogisch van aard zijn. Bezoeken worden bijvoorbeeld gepland op een werkdag van de pleegouder, of hebben een zodanige impact op het pleegkind dat te kort op elkaar volgende bezoeken de stabiliteit in het pleeggezin verstoren.

Hulpverleningsplan aanbeveling

Aanbeveling 1

Betrokkenheid bij het tot stand komen van het hulpverleningsplan is essentieel voor de (uitgangs)positie van pleegouders, daar zijn alle betrokkenen het over eens. Over de inhoud van het hulpverleningsplan zijn echter nog niet alle pleegouders (even) tevreden. **De aanbeveling richting professionals** is dan ook om altijd scherp te blijven en expliciet te blijven toetsen of pleegouders daadwerkelijk achter de inhoud staan en hen goed te (blijven) betrekken bij het opstellen en actualiseren van het hulpverleningsplan. Indien pleegouders het niet (helemaal) eens zijn met de inhoud van het hulpverleningsplan en/of opmerkingen erbij willen laten plaatsen, zou dit een reden moeten zijn om opnieuw met elkaar in gesprek te gaan. Wanneer er verschillen in inzicht blijven bestaan tussen de professional en pleegouders, kunnen deze verschillen in inzicht expliciet worden opgenomen in het plan. Vervolgens kunnen de professionals die op basis van het plan moeten handelen, hier ook kennis van nemen.

Informatievoorziening

Uit de Jeugdwet: Pleegouders krijgen over hun pleegkind de informatie die zij nodig hebben om opvoeding en verzorging van het pleegkind op zich te kunnen nemen.

Wordt aan de wet voldaan

Iedereen lijkt bewust te zijn van het belang van een goede informatievoorziening naar pleegouders. Waar mogelijk en beschikbaar geven professionals de informatie die zij relevant achten aan de pleegouders. 60% van de pleegouders vindt de informatie die zij krijgen voldoende, maar 20% is het (helemaal) niet met deze stelling eens. Een deel van de pleegouders moest zelf informatie achterhalen. Het is multi-interpretabel wat wordt verstaan onder 'informatie die nodig is voor de opvoeding' en professionals geven hier naar eigen inzicht invulling aan.

Bijdrage aan beoogde doel:

35% van de respondenten heeft de ervaring dat ze niet alle informatie hebben gekregen die ze hadden willen ontvangen voor de opvoeding en verzorging van het pleegkind.

Ervaringen uit de praktijk:

Pleegouders

- Merken op dat zij vaak weinig informatie krijgen, vooral bij crisispleegzorg is dat geregeld heel summier. Bij netwerkplaatsing is dat minder het geval. Of zij dit als te weinig ervaren hangt af van de situatie en de wens van de pleegouders.
- 35% van de respondenten heeft niet de informatie ontvangen die ze nodig achtten.
- Van de pleegouders die aangeven dat zij voldoende informatie hebben ontvangen, moest 20% daar wel zelf achteraan gaan.
- Het wisselt per situatie wat voor soort informatie pleegouders ontvangen en welke informatie ontbreekt. Pleegouders missen het vaakst informatie over de achtergrond, de reden van uithuisplaatsing en medische gegevens.

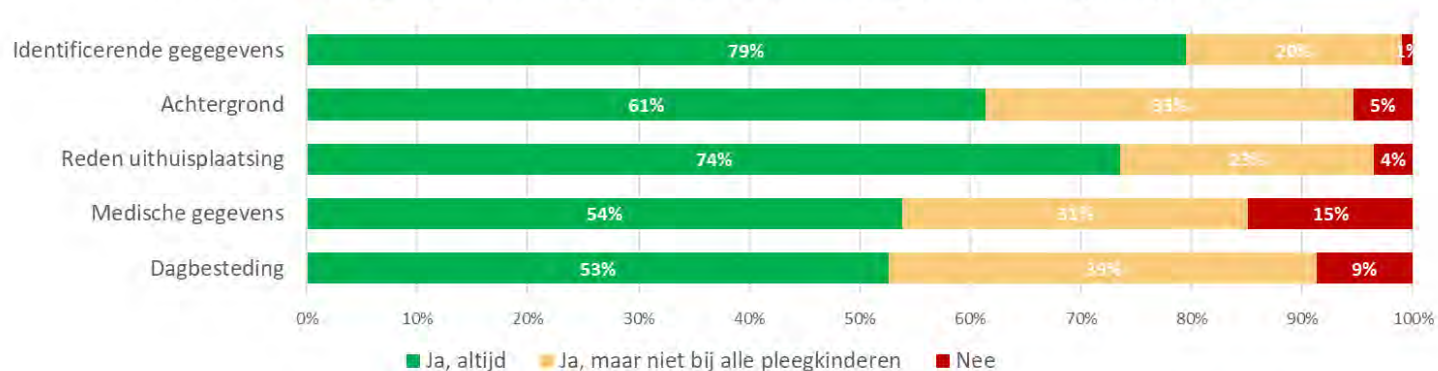
Pleegzorgaanbieders en GI's

- De (gezins)voogd heeft zelf niet altijd alle benodigde informatie die nodig is, dit geldt m.n. voor crisisplaatsingen.
- Professionals hanteren geen protocol voor de afweging wat te delen met pleegouders, maar maken een professionele afweging waarbij volgens hen het belang van het kind voorop staat.
- De focus op privacy en daarmee gepaard gaande wetgeving heeft in sommige gevallen geleid tot meer terughoudendheid bij het delen van informatie over het pleegkind, vooral wanneer die informatie over de ouders gaat of met hen samenhangt.

Informatievoorziening hoofdpunten enquête

Heeft u informatie gekregen over uw pleegkind(eren) over de volgende onderwerpen? (n=929)

Het is wisselend hoeveel informatie pleegouders ontvangen over hun pleegkinderen.

35%

In 35% van de gevallen geven respondenten aan dat zij informatie niet hebben ontvangen die ze wel hadden willen ontvangen.

35%

Van de respondenten moest 35% zelf achter informatie aangaan. Pleegouders ontvangen het vaakst informatie van de pleegzorgwerker (genoemd door 70%), daarna van de voogd (genoemd door 39%) en ouders (genoemd door 35%).

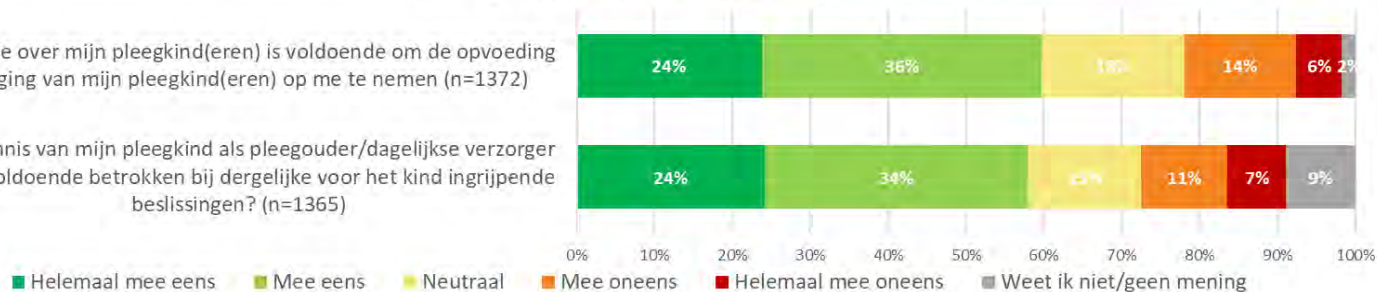
Informatie die vaak gemist werd ging over:

- Achtergrond/reden uithuisplaatsing
- Biologische ouders/familie
- Medische gegevens

Stellingen over informatievoorziening

De informatie over mijn pleegkind(eren) is voldoende om de opvoeding en verzorging van mijn pleegkind(eren) op me te nemen (n=1372)

Mijn kennis van mijn pleegkind als pleegouder/dagelijkse verzorger wordt voldoende betrokken bij dergelijke voor het kind ingrijpende beslissingen? (n=1365)

Ongeveer 60% geeft aan dat de informatie voldoende is voor de verzorging van hun pleegkinderen en dat hun kennis voldoende wordt betrokken.

Informatievoorziening

nadere toelichting bevindingen

Informatievoorziening in de praktijk

Een deel van de pleegouders is nog ontevreden over de informatie die zij ontvangen van (met name) de (gezins)voogden, zoals gegevens over de achtergrond van het pleegkind en medische gegevens. Niet altijd is deze informatie in de praktijk bij de gezinsvoogd beschikbaar, zeker niet in het geval van een crisisplaatsing. En een klein deel van de pleegouders wil bewust weinig weten van achtergrond van hun pleegkind, zodat zij het kind onbevooroordeeld een nieuwe start kunnen geven en zodat die kennis de relatie met de ouders niet in de weg kan staan.

Volgens zowel pleegzorgaanbieders als GI's is er de afgelopen jaren zoveel nadruk komen te liggen op privacy dat het voor professionals lastiger werkbaar is geworden. Er is een grijs gebied ontstaan waarbinnen het voor professionals niet altijd even duidelijk is wat zij wel en niet met pleegouders mogen delen. Veel professionals geven aan hier pragmatisch mee om te gaan en in ieder geval het belang van het kind voorop te stellen in de te maken keuze. Gezinsvoogden en pleegzorgwerkers geven aan niet met protocollen of richtlijnen te werken bij hun afweging om informatie al dan niet te delen met de pleegouders. Echter, dit zorgt ervoor dat het tot op zekere hoogte persoonsafhankelijk is

welke informatie uiteindelijk gedeeld wordt.

Soms omzeilen pleegzorgaanbieders en GI's de privacywetgeving door ouders te stimuleren zelf openheid te geven over bepaalde zaken, of delen ze informatie mondeling in plaats van schriftelijk.

Een gebrek aan informatie kan leiden tot vervelende situaties, zoals onderstaande illustraties laten zien:

Pleegouder: "Ik kwam er na 5,5 jaar achter dat ze lactose-intolerantie heeft. Bij jeugdzorg wisten ze dit, maar het is ons nooit verteld."

Pleegouder: "Ik heb de biologische moeder met een alcoholverslaving mijn aangeboden, omdat ik niet wist dat ze een probleem met alcohol had. Anders had ik dit natuurlijk nooit gedaan."

Deze terughoudendheid staat in schril contrast met de situatie die ontstaat nadat pleegouders door de Rechtbank als belanghebbende zijn aangemerkt. Rechtbanken sturen pleegouders dan de complete dossiers toe, waar professionals tot die tijd voorzichtig mee zijn geweest. Op dat moment beschikken pleegouders soms ook over informatie die de professionals zelf niet hebben.

Informatievoorziening aanbeveling

Aanbeveling 2

Momenteel hangt de mate van informeren van pleegouders vooral af van de informatie die bij de (gezins)voogd beschikbaar is en van de professionele afweging van deze (gezins)voogd ten aanzien van wat nodig is voor de opvoeding en verzorging van het pleegkind. Vooral bij informatie over de achtergrond van het pleegkind, wat voor een deel samenhangt met informatie over de ouders, blijkt het in de praktijk multi-interpretabel in hoeverre deze informatie nodig is. Gezinsvoogden wegen zowel het belang van de ouders als dat van de pleegouders, al dan niet ingegeven door vermeende beperkingen vanwege de privacywetgeving. Onze aanbeveling ten aanzien van de informatievoorziening naar pleegouders is om vooral tot meer duidelijkheid en eenduidigheid te komen over wat wel en wat niet gedeeld mag en moet worden, waarbij - conform uitgangspunt van de punten uit de wet - de belangen van het kind en de pleegouders zwaar meewegen. Dit vraagt om een concrete uitwerking van wat “informatie die nodig is om opvoeding en verzorging van het pleegkind op zich te nemen” precies inhoudt. Het opstellen van kaders voor welke informatie nodig is, waarin ook opgenomen is wat er wel en niet gedeeld kan worden, zou helpen om duidelijkheid te scheppen. Dit proces kan

het beste op landelijk niveau worden opgepakt om uniformiteit te waarborgen. Het initiatief hiervoor ligt bij **het Rijk**.

Klachtrecht

Uit de Jeugdwet: Pleegouders hebben de mogelijkheid een klacht in te dienen bij een klachtencommissie over gedragingen van de pleezorgaanbieder, GI of medewerkers.

Wordt aan de wet voldaan

Alle in dit onderzoek betrokken pleezorgaanbieders en GI's hebben een klachtencommissie waar pleegouders terecht kunnen voor het indienen van een klacht.

Bijdrage aan beoogde doel:

Alle betrokken partijen zien het belang van een klachtencommissie, het bestaan ervan versterkt de positie van pleegouders en kan gezien worden als randvoorwaarde. De bekendheid onder pleegouders is met 53% echter beperkt. Er wordt door pleegouders ook een drempel ervaren om een klacht in te dienen, waardoor het potentieel van dit punt mogelijk onderbenut blijft. Ook zijn relatief veel pleegouders ontevreden over ervaringen met de klachtencommissie.

Ervaringen uit de praktijk:

Pleegouders

- 53% van de respondenten is op de hoogte van het klachtrecht. 16% van de pleegouders die bekend zijn met het klachtrecht geeft aan een klacht te hebben ingediend (10% bij GI, 4% bij pleezorgaanbieder, 3% bij beide).
- Wanneer zich een situatie voordoet, worden pleegouders op de hoogte gesteld van het klachtrecht door de aanbieder. Pleegouders lossen problemen liever op met de betrokken professional(s) en hun leidinggevenden, voordat ze een klacht indienen.
- De aarzeling om een klacht in te dienen bestaat vooral vanwege de vermeende gevolgen van het indienen van een klacht voor de relatie met de professionals.
- Bij gebruik van de klachtencommissie:
  - Vindt 32% dat klachten serieus zijn genomen. 17% is neutraal en 50% is ontevreden.
  - Vindt 27% dat na klachtencommissie de situatie is verbeterd.

Pleezorgaanbieders en GI's

- Klachtencommissie is altijd aanwezig, maar het streven is om te proberen zaken intern op te lossen, voordat men naar de klachtencommissie stapt.
- Aard van de klachten: verschil in visie, bejegening, bezoeksregeling, financiële toelagen, plotselinge overplaatsingen van het kind.
- GI's geven aan relatief weinig klachten van pleegouders te ontvangen, maar veel meer van ouders.

Klachtrecht

hoofdpunten enquête

53% Van alle respondenten geeft 53% aan dat zij bekend zijn met het klachtrecht.

16% Van de pleegouders die bekend zijn met het klachtrecht, heeft 16% wel eens een klacht ingediend. Waarvan 10% bij een Gecertificeerd Instelling, 4% bij een pleegzorgaanbieder en 3% bij beide.

Redenen waarom pleegouders ontevreden zijn over de klachtenprocedure:

- Slechte communicatie
- Voelen zich niet serieus genomen of gehoord
- Procedure duurt lang

Van de pleegouders die een klacht hebben ingediend...

32% ...vindt 32% dat hun klachten serieus zijn genomen.

50% ...is 50% het (helemaal) niet eens met dat hun klachten serieus zijn genomen.

33% ...geeft 33% aan dat het advies van de klachtencommissie (grotendeels) is opgevolgd.

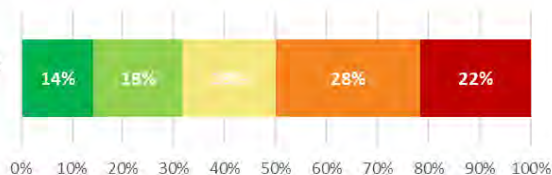
67% ...geeft 67% aan dat het advies van de klachtencommissie niet of maar ten dele is opgevolgd.

27% ...vindt 27% dat de situatie (deels) is verbeterd na indiening van de klacht.

55% ...vindt 55% dat de situatie niet is verbeterd na indiening van de klacht.

Serieus nemen van klachten

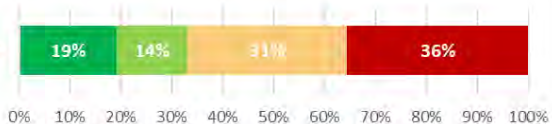
Stelling: Mijn klacht(en) is/zijn serieus genomen) (n=120)

■ Helemaal mee eens ■ Mee eens ■ Neutraal ■ Mee oneens ■ Helemaal mee oneens

Opvolging van het advies van de klachtencommissie

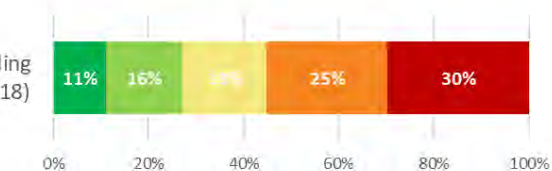
Is er opvolging gegeven aan het advies/de adviezen van de klachtencommissie over de klacht(en)? (n=115)

■ Het advies werd volledig opgevolgd ■ Het advies werd grotendeels opgevolgd
 ■ Het advies werd maar ten dele opgevolgd ■ Het advies werd helemaal niet opgevolgd

Verbetering situatie door indienen klacht

Stelling: De situatie is verbeterd naar aanleiding van het indienen van (een) klacht(en)? (n=118)

■ Helemaal mee eens ■ Mee eens ■ Neutraal ■ Mee oneens ■ Helemaal mee oneens

Klachtrecht

nadere toelichting bevindingen

Klachtrecht in de praktijk

Pleegouders kunnen een klacht indienen bij de klachtencommissie van de pleegzorgaanbieder of bij de GI. Zij kunnen bijgestaan worden door een vertrouwenspersoon.

Pleegzorgaanbieders informeren pleegouders over het recht om een klacht in te dienen bij de klachtencommissie. Pleegouders ontvangen deze informatie vaak in de vorm van folders bij aanvang van de pleegzorg. Uit de enquête blijkt dat bijna de helft van de pleegouders echter niet op de hoogte is van het bestaan van de klachtencommissie. Daartegenover staat dat aanbieders pleegouders vaak op het klachtrecht wijzen op het moment dat er een probleem speelt.

Alle bij het onderzoek betrokken GI's en aanbieders hebben een klachtencommissie. Echter, GI's en aanbieders hebben de voorkeur om klachten onderling met pleegouders op te lossen, bijvoorbeeld door gesprekken met leidinggevenden of de directie. Als dit faalt kan de klachtencommissie ingeschakeld worden.

Pleegouders schakelen niet snel de klachtencommissie of een

vertrouwenspersoon in. Enerzijds omdat ze zich niet bewust zijn van de mogelijkheid, anderzijds vanwege de vermeende gevolgen. Pleegouders zijn bang dat de samenwerking met de (gezins)voogd of pleegzorgmedewerker te veel onder druk komt te staan, of dat de band met hun pleegkind onder druk komt te staan.

Pleegouders die gebruik hebben gemaakt van de klachtencommissie geven vaak aan dat zij zich niet serieus genomen voelen en dat de situatie niet verbeterde. Ook is het pleegouders niet altijd duidelijk hoe de klacht is afgehandeld.

Pleegouder: "De klacht is bij de officiële klachtencommissie gekomen. Dit was erg belastend."

AKJ: "Als je als pleegouder, vooral in het eerste jaar, minder zeggenschap en rechten hebt, is het vanuit die positie ook lastiger om naar de klachtencommissie te gaan. En misschien dat pleegouders bang zijn om een klacht in te dienen, omdat ze niet goed weten wat de consequentie is bij het indienen van een klacht. Dit kan een drempel zijn om gebruik te maken van hun rechten".

Klachtrecht aanbevelingen

Aanbeveling 3

Aanbieders en gecertificeerde instellingen kunnen pleegouders blijvend / periodiek informeren over de mogelijkheid om een klacht in te dienen over gedragingen van de organisatie en/of haar medewerkers. Beperk dit niet tot het informatiepakket dat pleegouders krijgen aan het begin van het traject. Geef hierbij voorbeelden van onderwerpen waarover pleegouders bij de klachtencommissie terecht kunnen. **Ook de NVP en de verschillende pleegouderraden en gemeenten** kunnen hier frequenter over informeren richting pleegouders.

Aanbeveling 4

Om de drempel voor pleegouders te verlagen zouden pleegouders eerder een beroep moeten doen op een vertrouwenspersoon met wie zij kunnen sparren en die hen kan adviseren over dilemma's waar zij tegenaan lopen met betrekking tot het indienen van een klacht. In de meeste regio's is de vertrouwenspersoon belegd bij het AKJ, maar slechts een klein deel van de pleegouders is bekend met deze vertrouwenspersoon. Voor de dilemma's waar pleegouders mee zitten is het een vereiste dat **de vertrouwenspersoon** vindbaar, laagdrempelig en toegankelijk is. Alleen dan kan het potentieel van de vertrouwenspersoon volledig worden benut. Onafhankelijk van waar de vertrouwenspersoon belegd wordt, is het

noodzakelijk dat hij/zij onschendbaarheid verdient binnen de organisatie en vertrouwelijkheid borgt over hetgeen pleegouders met hem/haar bespreken. Hij/zij kan de pleegouders adviseren in de afweging om een probleem met de professional op te lossen dan wel over te gaan tot het indienen van een klacht. Een dergelijke rol kan ook **de vertrouwenspersoon van het AKJ*** vervullen, maar die vertrouwenspersoon staat op meer afstand van de betreffende organisaties en wordt ook minder snel gevonden door pleegouders.

Aanbeveling 5

Pleegzorgaanbieders en gi's kunnen onderzoeken in hoeverre pleegouders die een klacht bij hun klachtencommissie hebben ingediend tevreden zijn met de gang van zaken en de uitkomst van dit proces. Wat zijn achterliggende oorzaken waarom (op basis van deze enquête) relatief veel pleegouders ontevreden zijn over het serieus nemen van de klachten door de klachtencommissie en de opvolging van de adviezen? Pleegzorgaanbieders en gi's dienen namelijk zorg te dragen voor een adequate opvolging van de adviezen van de klachtencommissie. Ook kunnen pleegouders nog beter worden begeleid op het moment dat ze een klacht indienen bij de klachtencommissie, zodat ze goed voorbereid en met de juiste verwachtingen bij deze klachtencommissie kunnen komen.

Vertrouwenspersoon

Uit de Jeugdwet: Pleegouders kunnen bij vragen of problemen met de pleegzorgorganisatie of GI een beroep doen op de vertrouwenspersoon.

Wordt aan de wet voldaan

Elke regio heeft vertrouwenspersonen beschikbaar die pleegouders bij kunnen staan als ze vragen of problemen hebben met de pleegzorgorganisatie of GI. Verschillende organisaties leveren deze vertrouwenspersoon, zoals het AKJ of Adviespunt Zorgbelang.

Bijdrage aan beoogde doel:

Het is als randvoorwaarde goed dat de vertrouwenspersoon bestaat. Het feit dat de vertrouwenspersoon bestaat, versterkt de positie van pleegouders volgens betrokkenen. De bekendheid onder pleegouders is echter beperkt (bekend bij 23% van de respondenten) en het gebruik ervan is minimaal.

Ervaringen uit de praktijk:

Pleegouders

- Slechts 23% van de respondenten is bekend met het bestaan van een vertrouwenspersoon.
- 5% van de respondenten heeft ervaring met de vertrouwenspersoon, hiervan vindt 37% dat ze zijn geholpen door de vertrouwenspersoon.

Pleegzorgaanbieders en GI's

- Er wordt wel over het (bestaan van) een vertrouwenspersoon gecommuniceerd, maar het is niet on top of mind bij professionals. Relevantie van de vertrouwenspersoon wordt door professionals sterker gevoeld voor de ouders dan voor pleegouders.

AKJ (leverancier vertrouwenspersonen)

- Het AKJ heeft jaarlijks maar met een beperkt aantal cases van pleegouders te maken, ze hebben vaker te maken met ouders.

Gemeenten

- Hebben hier weinig zicht op, maar zien weinig pleegzorg-gerelateerde klachten in AKJ rapportages. Zij pakken vooral signaal-gestuurd casuïstiek op.

Vertrouwenspersoon hoofdpunten enquête

23%

Van de respondenten is 23% bekend met de vertrouwenspersoon van het AKJ, Adviespunt Zorgbelang of andere organisatie die de vertrouwensfunctie vervult.

5%

Van alle respondenten geeft 5% aan wel eens een beroep te hebben gedaan op een vertrouwenspersoon en 2,7% heeft het overwogen.

38%

Van de pleegouders die een beroep hebben gedaan op de vertrouwenspersoon, vindt 38% dat de vertrouwenspersoon heeft kunnen helpen bij de vraag of het probleem.

35%

Van de pleegouders die een beroep hebben gedaan op de vertrouwenspersoon, vindt 35% dat de vertrouwenspersoon niet of onvoldoende heeft kunnen helpen bij de vraag of het probleem.

Vertrouwenspersoon

nadere toelichting bevindingen

Pleegouders kunnen terecht bij een vertrouwenspersoon wanneer zij vragen of problemen hebben met de pleegzorgorganisatie of gecertificeerde instelling. Afhankelijk van de regio kunnen pleegouders terecht bij een andere organisatie, bijvoorbeeld bij het AKJ of Adviespunt Zorgbelang. Een vertrouwenspersoon kan pleegouders ondersteunen op het gebied van rechtspositie, zij zijn te vergelijken met belangenbehartigers en geven vaak ondersteuning bij klachtenprocedures. Pleegzorgaanbieders informeren pleegouders over de mogelijkheid om een vertrouwenspersoon te betrekken.

Ondanks dat pleegouders op verschillende manieren worden geïnformeerd over het bestaan van de vertrouwenspersoon, door zowel de aanbieder, de NVP en partijen als het AKJ zelf, blijft de bekendheid laag.

Pleegzorgaanbieders vermoeden dat pleegouders de vertrouwenspersoon wel zullen weten te vinden als het nodig is. Als er kwesties spelen die pleegouders niet op kunnen of willen lossen met de betrokken professionals zullen zij vanzelf op zoek

gaan naar iemand die hen daarbij kan ondersteunen.

Zowel pleegzorgaanbieders als het AKJ (gesproken in dit onderzoek) zelf geven aan dat de ouders vaker gebruik maken van een vertrouwenspersoon dan pleegouders.

AKJ: "Pleegouders leggen waarschijnlijk niet zo snel de link dat het AKJ ook voor hen relevant is."

De vertrouwenspersoon van het AKJ geeft in eerste instantie telefonisch advies. Als dit onvoldoende is nodigen zij de pleegouders uit voor een gesprek, sluiten eventueel aan bij een bemiddelingsgesprek met de GI of pleegzorgaanbieder en wijzen hen indien nodig op het klacht- of blokkaderecht. Het AKJ vermoedt dat hun betrokkenheid drempelverlagend kan werken voor het indienen van een klacht.

Pleegouder: "Ik voelde me niet goed begeleid en voorbereid op het gesprek bij de klachtencommissie. Het AKJ sprong niet bij."

Pleegouder: "We hebben twee gesprekken gehad, waarin we gekeken hebben 'wat nu?'. Gaan we wel of niet het tuchtrecht inschakelen tegen de pleegzorgmedewerker? Het AKJ heeft meegekeken bij het schrijven van de brief."

Vertrouwenspersoon aanbevelingen

Aanbeveling 6

Bekendheid met de vertrouwenspersoon onder pleegouders is beperkt en pleegouders die een vertrouwenspersoon hebben ingeschakeld zijn niet onverdeeld positief over of deze hen heeft kunnen helpen met hun vraag of probleem. Om de vertrouwenspersoon beter te kunnen laten functioneren is het noodzakelijk dat de bekendheid onder pleegouders aanzienlijk wordt verbeterd. Hier ligt een belangrijke rol voor **pleegzorgaanbieders en gi's**. Ook is het nodig voor de dilemma's waar pleegouders mee zitten (hun positie en bijbehorende dilemma's zijn anders dan die van ouders van kinderen die jeugdhulp nodig hebben) dat de **vertrouwenspersonen** dichterbij dan wel makkelijker benaderbaar zijn voor pleegouders die behoefte hebben om te sparren over zaken zoals (problemen in) de relatie met voogden en/of pleegzorgwerkers.

Ook de **NVP** kan een rol hebben in het verbeteren van de bekendheid van de vertrouwenspersoon. De NVP heeft een telefonische helpdesk waarmee ze pleegouders helpen en onder andere de weg wijzen naar de vertrouwenspersoon.

Aanbeveling 7

Van de pleegouders die een beroep op de vertrouwenspersoon hebben gedaan, is slechts 38% het eens met de stelling dat de vertrouwenspersoon hen heeft kunnen helpen met hun probleem of vraag. Op basis van de interviews en de enquêteresultaten weten we niet wat de oorzaken hiervan zijn. Het verdient daarom aanbeveling om nader te onderzoeken wat eventuele oorzaken zijn, bijvoorbeeld of de expertise met betrekking tot pleegzorg bij de vertrouwenspersonen wel voldoende is om pleegouders goed te kunnen helpen. Het huidige beperkte aantal cases van pleegouders bij vertrouwenspersonen draagt ook niet bij aan de voor pleegouders relevante kennisopbouw bij partijen als het AKJ.

Pleegouderraad: Medezeggenschap

Uit de Jeugdwet: Er moet een pleegouderraad (POR) worden ingesteld die pleegouders vertegenwoordigt t.o.v. de pleezorgorganisatie en die de collectieve belangen van pleegouders behartigt (medezeggenschap).

Wordt aan de wet voldaan

Vrijwel iedere pleezorgaanbieder heeft een pleegouderraad. Wanneer deze er niet is, komt dit doordat er te weinig animo is of omdat medezeggenschap op een andere manier is vormgegeven.

Bijdrage aan beoogde doel:

Deze bijdrage is beperkt, ondanks dat de meeste pleezorgaanbieders een pleegouderraad hebben. De POR is bedoeld om pleegouders medezeggenschap te geven. Zowel de LOPOR (Landelijk Overleg Pleegouderraden) als pleegouders ervaren dat de medezeggenschap in veel gevallen in de praktijk beperkt is.

Ervaringen uit de praktijk:

Pleegouders

- 67% van de respondenten kent de POR.
- Hebben beperkt zicht op de activiteiten van de POR. Slechts 29% van de respondenten die de POR kent, denkt dat de POR hun belangen daadwerkelijk goed kan behartigen.

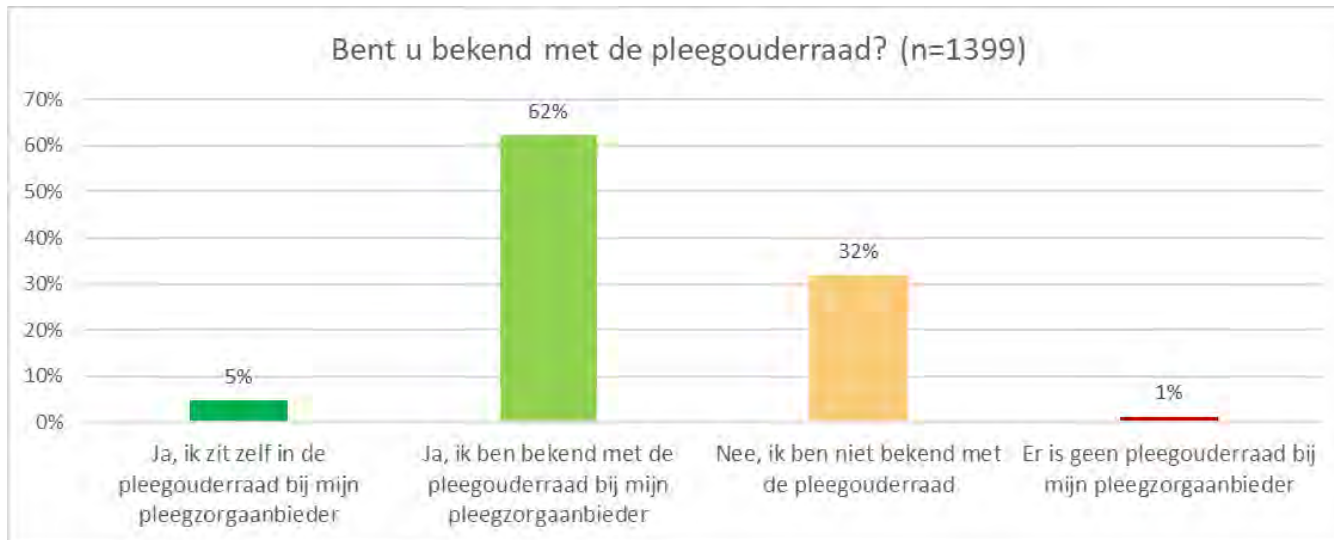
Pleezorgaanbieders

- Het functioneren van de POR is afhankelijk van de personen die in de POR zitten en hoe zij invulling geven aan hun rol.
- Aanbieders zien de POR als een echte meerwaarde, mits daar vanuit de leden goed invulling aan wordt gegeven

Pleegouderraden (landelijk verenigd in de LOPOR)

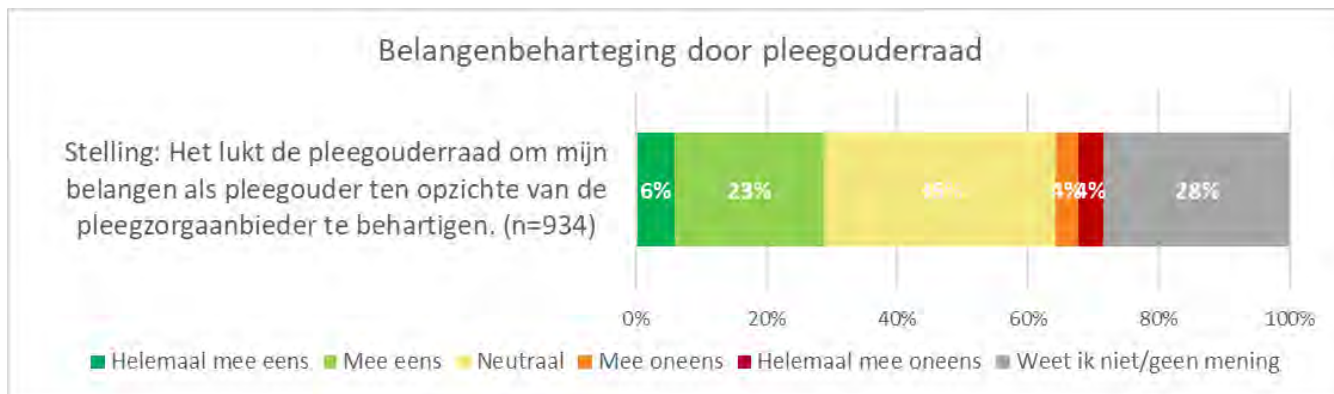
- Zijn niet tevreden over de mate waarin veel pleegouderraden betrokken worden en daadwerkelijk medezeggenschap hebben. Dit varieert sterk per aanbieder.
- Wanneer er geen POR bestaat, is te weinig animo meestal de oorzaak.
- Veel wisselingen in de bezetting van de verschillende POR'en en groot tijdsbeslag.
- POR'en hebben moeite met het ophalen van input van pleegouders. Er is soms maar weinig animo voor door de POR georganiseerde activiteiten.
- POR'en zoeken (steeds meer) contact met de gemeente. Echter, niet alle gemeenten lijken het nut van de POR te onderkennen.

Pleegouderraad hoofdpunten enquête

67%

Van de pleegouders is 67% bekend met de pleegouderraad.

29%

Van de respondenten die bekend zijn met de POR, vindt 29% dat het de POR lukt om hun belangen te behartigen.

8%

Van de respondenten die bekend zijn met de POR, vindt 8% dat het de POR niet lukt om hun belangen te behartigen. De rest is neutraal of weet het niet.

Pleegouderraad

nadere toelichting bevindingen

De meeste aanbieders hebben een pleegouderraad (POR), waardoor de medezeggenschap wettelijk gezien geborgd is. POR'en geven aan dat zij instemmingsrecht, adviesrecht en informatierecht hebben. Echter, de POR'en zijn niet tevreden over de mate waarin zij in de praktijk medezeggenschap hebben. Enerzijds is het voor hen lastig om aansluiting te vinden bij pleegouders en informatie bij hen in te winnen, anderzijds vinden POR'en dat zij niet genoeg betrokken of gehoord worden door aanbieders. Een kanttekening die hierbij gemaakt moet worden, is dat het verschilt per aanbieder in hoeverre zij POR'en betrekken. Ook aanbieders ervaren verschillen in het functioneren van de POR.

LOPOR: "Het is een punt van aandacht of de pleegouders de POR weten te vinden."

LOPOR: "Als POR mag je meedenken en geef je advies, maar voor ons gevoel wordt hier weinig mee gedaan. Het lijkt meer schijninspraak."

Pleegouders voelen zich over het algemeen niet vertegenwoordigd door de POR. Zij geven aan dat zij niet het idee hebben dat de POR actief bij hen informatie ophaalt.

Pleegouder: "Het [de pleegouderraad] is een ver van je bed show".

POR'en geven aan dat zij, naast het contact met aanbieders, vaker contact zoeken met gemeenten. Gemeenten willen in gesprek komen met de POR, omdat zij de behoefte hebben om het perspectief van de pleegouders te kennen.

Een POR: "De gemeente heeft ons uitgenodigd om mee te denken bij de transitie. Er was veel samenwerking, in de vorm van werkgroepen. We worden serieus betrokken bij het beleid".

Pleegouderraad aanbeveling

Aanbeveling 8

Er is bij pleegouders en pleegouderraden zelf nog veel ontevredenheid over de mate van medezeggenschap van de meeste pleegouderraden. Pleegzorgaanbieders zien een POR echt als meerwaarde, maar zien ook ruimte voor verbetering ten aanzien van het functioneren van de huidige pleegouderraden. **Zowel de pleegouderraden als de pleegzorgaanbieders** zijn verantwoordelijk voor het functioneren van de pleegouderraad en dienen hier gezamenlijk zo goed mogelijk invulling aan te geven. Er zijn daarbij een aantal voorbeelden bekend van pleegzorgaanbieders waar de pleegouderraad volgens beide kanten naar tevredenheid functioneert. **Pleegouderraden en pleegzorgaanbieders** die nog worstelen met de invulling van medezeggenschap, kunnen gebruik maken van de ervaringen van pleegzorgaanbieders en pleegouderraden waar dit wel naar tevredenheid functioneert. Bijvoorbeeld door de werkzame factoren te identificeren en te borgen in de eigen werkwijze en structuur. **De LOPOR en de NVP** zijn belangrijk gremia om dergelijke leerprocessen te faciliteren. Daarnaast kan **Jeugdzorg Nederland** een rol spelen bij het verspreiden van 'best practices' van POR'en onder haar leden.

Pleegoudervoogdij: begeleiding

Uit de Jeugdwet: Pleegouders zijn verplicht begeleiding te aanvaarden bij pleegoudervoogdij, waarbij deze is beperkt tot minimaal één gesprek per jaar, tenzij de pleegoudervoogd om meer begeleiding vraagt.

Wordt aan de wet voldaan

Bij pleegoudervoogdij is er vrijwel altijd minimaal één keer per jaar contact tussen aanbieder en pleegouder(s).

Bijdrage aan beoogde doel:

Hoewel pleegouders met pleegoudervoogdij tevreden zijn over de begeleiding, vinden pleegzorgaanbieders één keer per jaar begeleiding onvoldoende om invulling te geven aan een vorm van begeleiding. Als de begeleiding daadwerkelijk beperkt blijft tot één keer per jaar draagt dit volgens hen beperkt bij aan de positie van pleegouders.

Ervaringen uit de praktijk:

Pleegouders

- 16% van de respondenten heeft pleegoudervoogdij.
- 88% van de ouders met pleegoudervoogdij geeft aan begeleiding te hebben ontvangen, waarvan 95% procent tevreden is over de begeleiding.
- Pleegouders geven aan dat zij ook na het overnemen van de voogdij nog geregeld contact hebben met de pleegzorgaanbieder. Indien nodig wordt het contact geïntensiveerd.

Pleegzorgaanbieders

- Geven aan dat wanneer besloten is dat er maar één keer per jaar een contactmoment is, dat te weinig is om het pleeggezin goed te begeleiden.
- Zij vinden het tegenover pleegouders dan meer overkomen als een “controle of evaluatie”.
- Indien pleegouders behoefte hebben aan meer begeleiding vanuit de pleegzorgaanbieder dan is dit wel mogelijk en wordt de begeleiding voortgezet zoals voor het overnemen van de voogdij, of wordt gezamenlijk naar een passende variant gezocht.

Pleegoudervoogdij: vergoeding

Uit de Jeugdwet: Pleegoudervoogden ontvangen niet alleen bij 'eenhoofdige' voogdij een pleegzorgvergoeding, maar ook bij gezamenlijke voogdij.

Wordt aan de wet voldaan

Alle bij het onderzoek betrokken partijen geven aan dat de pleegzorgvergoeding bij gezamenlijke voogdij goed is geregeld, er zijn geen signalen dat dit niet zo is.

Bijdrage aan beoogde doel:

Doordat ook pleegouders bij gezamenlijke voogdij een pleegzorgvergoeding ontvangen, is er een drempel verdwenen bij pleegouders die overwegen om de (gezamenlijke) voogdij over te nemen.

Ervaringen uit de praktijk:

Pleegouders

- Krijgen de pleegvergoeding bij zowel 'eenhoofdige' voogdij, maar ook bij gezamenlijke voogdij om kosten van opvoeding en verzorging van hun pleegkind(eren) te betalen.

Pleegzorgaanbieders

- Geven aan dat de verandering van alleen pleegvergoeding bij eenhoofdige voogdij naar pleegvergoeding bij eenhoofdige en gezamenlijke voogdij een administratieve aanpassing was. Zij hebben hier geen problemen in ervaren.

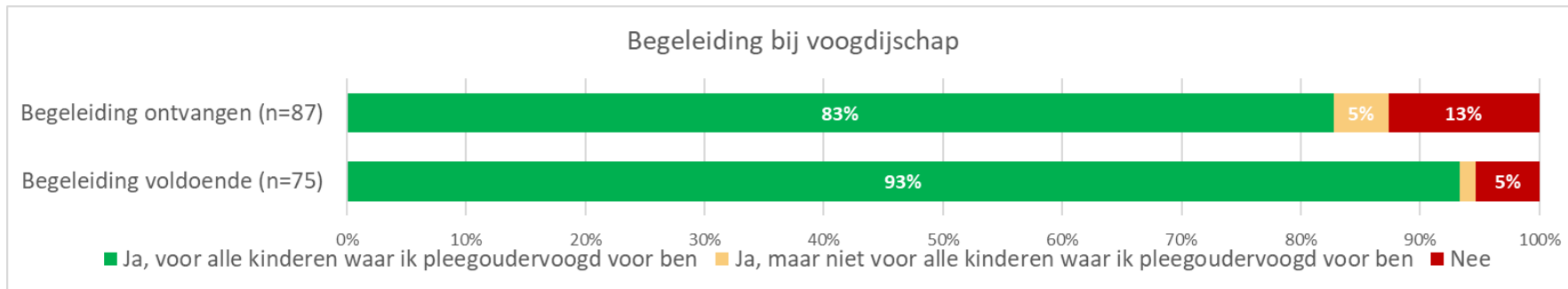

Pleegoudervoogdij : begeleiding en vergoeding

hoofdpunten enquête

16%

Van de respondenten heeft 16% de pleegoudervoogdij over hun pleegkinderen (=235 pleegouders).

- 13% geeft aan geen begeleiding te hebben ontvangen bij hun voogdijschap, 5% geeft aan dat ze dit niet voor alle kinderen waar zij pleegoudervoogd voor zijn/waren hebben gehad.
- 93% vindt de begeleiding voldoende, slechts 5% is het niet mee eens.

93%

Van de pleegouders met gezamenlijke pleegoudervoogdij ontvangt 93% een pleegoudervergoeding. De pleegouders (7%) die aangeven niet voor al hun pleegkinderen een vergoeding te hebben ontvangen zijn langer dan 5 jaar pleegouder en hebben in hun antwoord waarschijnlijk ook de situatie voor de wetswijziging betrokken.

Let op: de 'n' in de figuren is lager omdat alleen de respondenten die bij de voorliggende vraag 'Wie had/heeft het gezag over uw pleegkind(eren) van de afgelopen 5 jaar?' als enige antwoord 'Ikzelf (en/of mijn partner), want ik ben pleegoudervoogd' hadden aangevinkt zijn doorgeleid naar de vervolgvragen over pleegoudervoogdij. De respondenten die meerdere antwoorden hadden aangevinkt hebben de vragen over voogdijschap niet gekregen.

Pleegoudervoogdij

nadere toelichting bevindingen

Pleegoudervoogdij en begeleiding in de praktijk

Pleegoudervoogden ervaren de begeleiding die zij krijgen als voldoende. Het is niet bekend hoe vaak zij begeleiding ontvangen, maar zij geven aan regelmatig contact te hebben met de pleezorgaanbieder.

Pleezorgaanbieders vinden een jaarlijks contactmoment onvoldoende om goede begeleiding te bieden en een goed beeld te krijgen van de situatie. Zij geven aan dat er wellicht geen sprake meer is van een hulpverleningssituatie als de begeleiding beperkt blijft tot eenmaal per jaar.

Pleezorgvergoeding bij gezamenlijke voogdij in de praktijk

Uit dit onderzoek blijken geen knelpunten met betrekking tot de vergoeding bij gezamenlijke voogdij. Wel is het zo dat gezamenlijke pleegoudervoogden geen vergoeding meer ontvangen wanneer hun pleegkind in een instelling wordt geplaatst, terwijl dat bij eenhoofdige voogdij geen probleem is (zie ook: [Pleezorg Nederland](#)).

Pleegouders noemen de hoogte van de vergoeding wel als knelpunt, maar deze vergoeding is niet anders dan voor

pleegouders die niet de voogdij hebben of pleegouders met eenhoofdige voogdij. De vergoeding kan worden aangevuld wanneer er bijzondere kosten worden gemaakt, zoals therapie of de aankoop van een fiets, maar er is onduidelijkheid over welke kosten wel en welke niet vergoed worden. De hoogte van de vergoeding verschilt ook tussen gemeenten. Daarnaast blijven pleegoudervoogden tot het 23^e levensjaar van het pleegkind financieel verantwoordelijk, terwijl de vergoeding tot het 21^e levensjaar wordt uitbetaald.

Pleegoudervoogdij aanbeveling

Aanbeveling 10

Aangezien veruit de meeste pleegouders met gezamenlijke voogdij tevreden zijn over de begeleiding die zij ontvangen is er op het eerste oog geen directe aanleiding om hier iets aan te veranderen. Toch zijn er sterke twijfels bij pleegzorgwerkers over de vraag of het wel voldoende mogelijk is om vorm te geven aan de begeleiding als deze begeleiding is beperkt tot slechts eenmaal per jaar begeleiding. Zowel **pleegzorgwerkers als pleegouders** kunnen bij elkaar aandringen op het geven/ontvangen van extra begeleiding als zij dat nodig vinden. Een hoger (minimum) aantal contactmomenten zal pleegzorgwerkers in staat stellen om de kwaliteit van de begeleiding beter te kunnen borgen. Hiervoor is het van belang dat een minimale frequentie niet als norm gaat dienen voor de invulling van de begeleiding bij pleegoudervoogdij, bijvoorbeeld in de (contractuele) afspraken tussen **gemeenten** en pleegzorgaanbieders.

Blokkeaderecht

Uit het Burgerlijk Wetboek Boek 1: Het blokkeaderecht is het recht van pleegouders om beëindiging van de pleeggezinplaatsing te blokkeren, mits het pleegkind een jaar of langer in het pleeggezin woont, er sprake is van vrijwillige plaatsing of plaatsing i.h.k.v. voogdij en degene die de plaatsing wil beëindigen de ouder met gezag of voogd is.

Wordt aan de wet voldaan

Pleegouders kunnen zich beroepen op het blokkeaderecht en worden hier ook over geïnformeerd door pleegzorgwerkers en (gezins)voogden.

Bijdrage aan beoogde doel:

Men vindt het goed dat pleegouders zich kunnen beroepen op het blokkeaderecht. De bekendheid van dit recht onder pleegouders is nog beperkt. Het inzetten van het blokkeaderecht heeft veel impact en er wordt niet veel gebruik van gemaakt. Ondanks deze ervaren drempel versterkt alleen al de mogelijkheid om hier gebruik van te kunnen maken (als terugvaloptie) de positie van pleegouders.

Ervaringen uit de praktijk:

Pleegouders

- 59% van de respondenten is bekend met het blokkeaderecht, maar slechts 4% van de pleegouders die er bekend mee is, heeft er gebruik van gemaakt.
- Vinden het idee achter blokkeaderecht goed, maar in de praktijk lastig uit te voeren. De drempel is hoog in verband met mogelijke schade aan verstandhoudingen met ouders en pleegkinderen.

Pleegzorgaanbieders

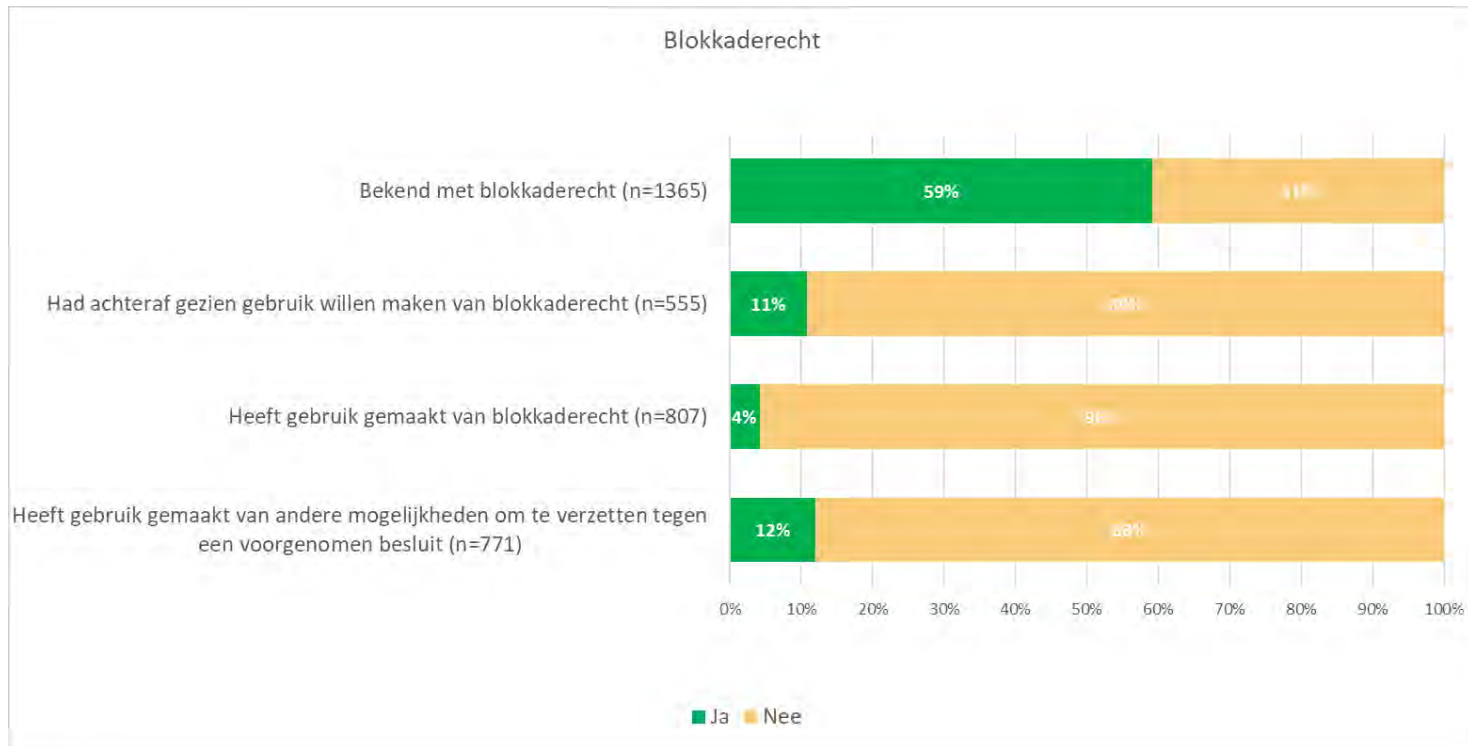
- Geven aan de pleegouders over het blokkeaderecht te informeren als er kwesties spelen rond beëindiging van de pleeggezinplaatsing. Zij zien dat pleegouders het in zo'n geval meestal als dreigmiddel gebruiken. Puur de optie om blokkeaderecht in te kunnen zetten geeft pleegouders volgens aanbieders rust.
- Om te voorkomen dat het blokkeaderecht mogelijk wordt ingezet is het van belang om tijdig het perspectief van het kind te bepalen.

GI's

- Zijn niet positief over het blokkeaderecht, omdat het pleegouders een té sterke positie geeft naar hun mening.
- Het proces om perspectief te bepalen moet gezamenlijk doorlopen worden, waarbij blokkeaderecht averechts werkt en veel schade kan aanbrengen bij het pleegkind.

Blokkaderecht

hoofdpunten enquête

- Iets meer dan de helft van de pleegouders is op de hoogte van het blokkaderecht.
- 4% van de pleegouders die op de hoogte waren van het blokkaderecht hebben er gebruik van gemaakt.
- 12% van de pleegouders die bekend zijn met het blokkaderecht, maar die hier geen gebruik van hebben gemaakt, hebben andere

mogelijkheden gebruikt om zich te verzetten tegen een voorgenomen besluit.

- Van de 126 pleegouders waarbij de kinderrechtser een beslissing heeft genomen gaf 49% aan dat de kinderen bij hen mochten blijven wonen. In 13% van de gevallen werden de kinderen overgeplaatst.

Blokkaderecht

nadere toelichting bevindingen

Blokkaderecht in de praktijk

Het blokkaderecht wordt door alle betrokken partijen als een zwaar middel gezien. Het daadwerkelijk inzetten ervan is vaak niet wenselijk; de verschillende partijen komen tegenover elkaar (tot in de rechtbank) te staan, waardoor de verstandhouding ernstig onder druk wordt gezet. Dit heeft een grote impact op het pleegkind en leidt tot loyaliteitsdruk.

Pleegzorgaanbieder: "Het heeft veel impact en daardoor is de drempel ook hoog. Het wordt ook maar heel weinig ingezet. Maar het is goed dat het er is"

In de praktijk hebben pleegouders, pleegzorgaanbieders en GI's dan ook weinig tot geen ervaring met het blokkaderecht. De ervaring is dat pleegouders het in kunnen zetten als "dreigmiddel"; het geeft hen rust te weten dat hun pleegkind niet zomaar uit het pleeggezin geplaatst kan worden.

Met betrekking tot het voorkomen van de situatie dat het inzetten van het blokkaderecht aan de orde komt noemen pleegzorgaanbieders en GI's het belang van het bepalen van

perspectief. Zolang dit onduidelijk is, blijft de situatie voor alle betrokkenen onzeker. Perspectiefbepaling is een gezamenlijk proces. GI's vinden dat de mogelijkheid om blokkaderecht in te zetten averechts kan werken in dit proces.

"GI: Je doorloopt een proces met elkaar, met alle partijen inclusief de ouders. Dan werkt een blokkaderecht niet."

Blokkaderecht aanbeveling

Aanbeveling 11

Het blokkaderecht is een verstrekkend middel dat pleegouders die langer dan 1 jaar voor een pleegkind zorgen kunnen inzetten op het moment dat het pleegkind uit het pleeggezin geplaatst dreigt te worden. Met het inzetten van dit recht door pleegouders en daarmee het weigeren van het uit het pleeggezin plaatsen van het pleegkind, moeten ouders of voogd eerst toestemming vragen aan de kinderrechter.

Betrokkenen zien vooral meerwaarde van het blokkaderecht als “recht aan de voorkant”, wat de positie van pleegouders versterkt. Dit dwingt de voogd namelijk om pleegouders goed te betrekken bij dergelijke overwegingen en/of beslissingen. Het daadwerkelijk inzetten van het blokkaderecht kan het proces gericht op het toewerken naar een stabiele situatie voor het pleegkind en/of het scherp krijgen van het perspectief waarin meerdere partijen (gezinsvoogd, ouders, pleegzorgwerker) betrokken zijn, belemmeren.

Voor **betrokken professionals** moet het (dreigen met het) inzetten van het blokkaderecht door pleegouders worden gezien

als een zeer belangrijk signaal dat er iets niet goed gaat of is gegaan in het proces en dat er sterk moet worden ingezet om dit te voorkomen. Dit kan bijvoorbeeld door pleegouders goed en vroegtijdig “mee te nemen” in belangrijke beslissingen omtrent het pleegkind.

Situatie voor- en na de wetswijziging

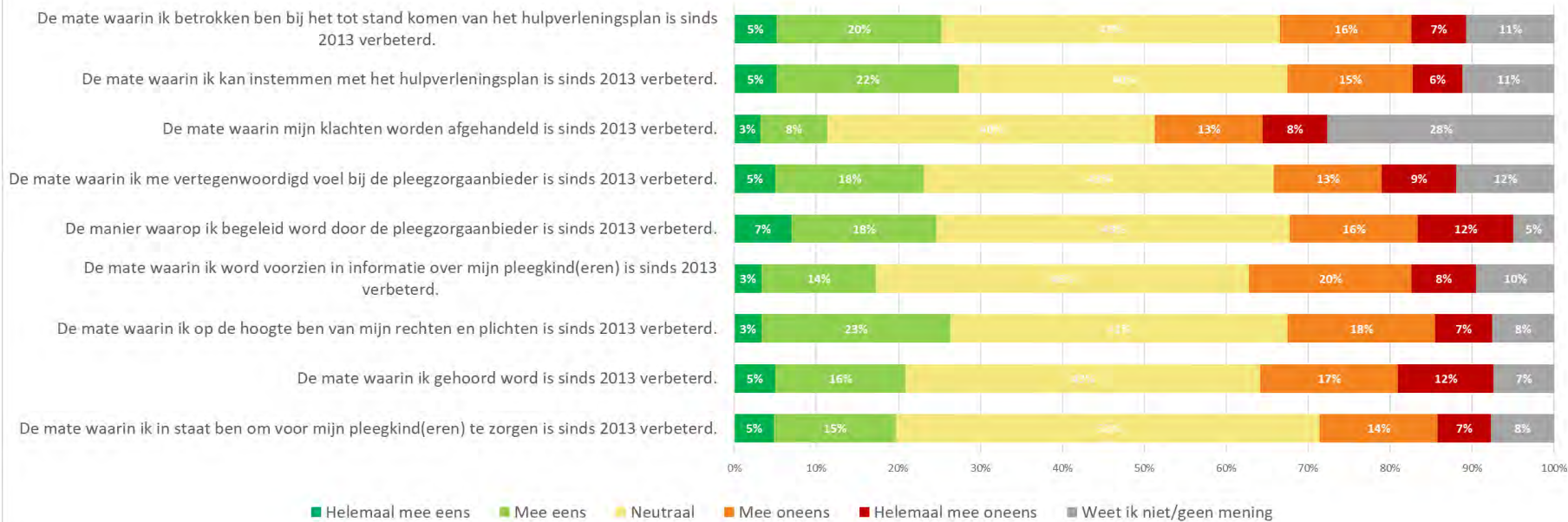
Per punt uit de wet is via de enquête onder pleegouders die langer dan 5 jaar pleegouder zijn, aan de hand van stellingen gevraagd hoe zij de situatie momenteel ervaren ten opzichte van de situatie voor 2013. Op de volgende pagina is te zien wat de verschillende antwoorden op de voorgelegde stellingen waren. Belangrijkste uitkomsten hierbij zijn:

- Gemiddeld een kwart van de pleegouders die al meer dan 5

jaar pleegouder zijn geven aan dat de situatie is verbeterd ten opzichte van voor de wetswijziging in 2013. Een andere kwart geeft echter aan dat de situatie niet is verbeterd. Het merendeel is neutraal of weet het niet.

- Instemming met het hulpverleningsplan en mate waarin men op de hoogte is van hun rechten en plichten scoort het meest positief.

Situatie voor en na de wetswijziging (n=661)

Overige factoren uit de keten (1/4)

Factoren uit de keten

In het vorige deel van de rapportage stond de evaluatie van de punten uit de wet centraal. In deze evaluatie hebben we ook gevraagd naar de door pleegouders ervaren en door professionals gepercipieerde positie van pleegouders en hoe deze zich door de tijd heeft ontwikkeld. Daarbij zijn ook andere onderwerpen aan de orde gekomen die, volgens betrokkenen relevant dan wel cruciaal zijn voor de positie van pleegouders. Deze onderwerpen, in deze evaluatie geclusterd als factoren uit de keten, bespreken we in dit deel van de rapportage.

Samenwerking pleegouders met voogden en pleegzorgwerkers cruciaal voor positie van pleegouders

Een goede relatie tussen pleegouders en professionals wordt door alle betrokkenen als cruciaal gezien voor de samenwerking en daarmee de positie van pleegouders. Zodra de relatie als “goed” wordt ervaren, ervaren pleegouders hun positie ook als goed. Wanneer pleegouders de ondersteuning van pleegzorgwerkers als onvoldoende ervaren, komt dit vaak doordat zij zich ongehoord en/of -gesteund voelen. En bij de relatie met gezinsvoogden is het

goed informeren richting pleegouders cruciaal voor de positie van pleegouders. Pleegouders geven in dit onderzoek aan dat zij het idee hebben niet altijd op de hoogte te worden gesteld over wat er speelt, wat een gevoel van onrechtvaardigheid en een zwakkere positie voor de pleegouders creëert.

Er zijn ook een aantal zaken die volgens pleegouders kunnen bijdragen aan een goede relatie en samenwerking tussen pleegouders en professionals:

- Goed kunnen luitsteren, het geven van een blijk van waardering en betrokkenheid.
- Laagdrempelig contact, onder andere door de mogelijkheden te benutten om snel in contact te kunnen komen, zoals bellen of gebruik van een app.

Overige factoren uit de keten (2/4)

Veel wisselingen bij professionals bedreiging voor positie van pleegouders

Een van de belangrijkste bedreigingen voor de positie van pleegouders is het grote aantal wisselingen bij zowel (gezins)voogden als pleegzorgwerkers. Het komt geregeld voor dat pleegouders binnen een jaar meerdere keren een nieuwe gezinsvoogd en/of pleegzorgmedewerker krijgen toegewezen. Pleegouders merken daarbij op dat ze vaak opnieuw hun verhaal moeten vertellen, dat er opnieuw een (vertrouwens)relatie moet worden opgebouwd en dat er vaak belangrijke informatie verloren gaat. Het feit dat er zoveel wisselingen zijn geeft pleegouders het gevoel dat ze niet serieus worden genomen. Stabiliteit in de relatie met professionals is dan ook erg belangrijk voor de positie van pleegouders. De samenwerking met professionals is volgens pleegouders bovendien sterk afhankelijk van welke pleegzorgwerker of (gezins)voogd de pleegouders treffen. Dit ligt dan vaak aan de band die is gecreëerd en de manier van werken.

Rolverdeling in de keten niet altijd duidelijk

In het verlengde van de vorige punten over samenwerking, liggen rolverdeling en verantwoordelijkheden van de verschillende partijen in de keten. Elke partij in de keten heeft een specifieke rol en moet vanuit die rol bijdragen aan de doelstelling dat pleegkinderen veilig en gezond kunnen opgroeien en zich ontwikkelen. De rolverdeling tussen de voogd en de pleegzorgwerker is soms onduidelijk voor de pleegouders. Dit wordt mede ingegeven door de verschillen in de manier waarop professionals invulling geven aan hun rol. Dit kan leiden tot onduidelijkheid ten aanzien van wat van de verschillende professionals mag worden verwacht, of tot bijvoorbeeld omslachtigheid en vertraging in de informatie-overdracht. GI's hebben juist het idee dat de rolverdeling duidelijker is geworden en dat pleegzorgwerkers en voogden meer naast elkaar staan. Sommige pleegouders en pleegzorgaanbieders zien pleegzorgwerkers als een soort 'buffer' tussen de pleegouder en de voogd. Pleegzorgwerkers zijn een belangrijke schakel in het aanpakken van problemen, zoals rondom bezoeken.

Overige factoren uit de keten (3/4)

Zolang perspectief niet is bepaald is de positie van pleegouders onzeker

Betrokkenen geven in dit onderzoek aan dat de samenwerking complexer is zolang het perspectief voor het pleegkind nog niet is vastgesteld. Er is in die periode geen duidelijk uitgangspunt waarnaar gehandeld wordt en pleegouders hebben daar soms moeite mee. Het bepalen van het perspectief duurt volgens betrokkenen ook vaak langer dan beoogd. Een belangrijk uitgangspunt na een uithuisplaatsing is vaak in eerste instantie dat er wordt toegewerkt naar terugkeer naar (een van de) ouders. Ouders krijgen de kans om de situatie thuis te verbeteren, maar dat kost (soms veel) tijd. In die periode blijft de positie van pleegouders onduidelijk. En soms komt het ook van een terugplaatsing bij de ouders, maar niet altijd met succes.

Voor pleegouders (en hun positie) is het van belang dat zij tijdens de periode van perspectief bepaling goed op de hoogte worden gehouden van de verschillende overwegingen en ontwikkelingen. En voor het pleegkind kan het van belang zijn dat, indien er na een terugplaatsing bij de ouders er sprake is van een terugval, de

optie open blijft dat het kind terug kan naar de pleegouders. Volgens pleegouders gebeurt het nogal eens dat de ouders zich actief en met succes verzetten tegen een nieuwe plaatsing bij het oude pleeggezin. De vraag is echter wat in het belang van het kind is. In ieder geval is het van belang dat pleegouders ook na een eventuele terugplaatsing bij de ouders in beeld blijven en worden geïnformeerd over de ontwikkeling, zodat zij een reële terugvaloptie kunnen blijven zolang het nodig is.

Grote verschillen in werkwijze van pleegzorgwerkers en (gezins)voogden

De mate van ondersteuning blijkt in de praktijk erg afhankelijk van de betrokken pleegzorgwerker of gezinsvoogd. Pleegzorgwerkers en voogden hebben geen hele harde kaders of richtlijnen. Dat lijkt zich te vertalen in de grote verschillen die pleegouders ervaren in hoe de rol wordt ingevuld en de kwaliteit hiervan. Door de vele wisselingen tussen bij het pleeggezin betrokken professionals is dit ook iets wat pleegouders daadwerkelijk kunnen opmerken. Deels geeft een hoge mate van professionele autonomie ruimte voor maatwerk, maar deels kan dit ook zorgen voor onduidelijkheid over de verwachtingen die pleegouders mogen hebben en ontevredenheid over de mate van ondersteuning.

Overige factoren uit de keten (4/4)

Rol van gemeenten belangrijker geworden

Voor de gemeente is het zo thuis mogelijk laten opgroeien van kinderen een belangrijk beleidspunt en zij zien pleegouders als belangrijke speler hierin. Via contracten kunnen zij (indirect) eisen stellen aan aanbieders om de positie van pleegouders te versterken. Zij sturen of monitoren hier in de praktijk niet expliciet op, maar werken vooral “signaal gestuurd”. In het vrijwillige kader werken pleegzorgwerkers steeds meer samen met wijkteams en deze samenwerking begint langzaamaan beter te worden, na een periode waarin wijkteams steeds meer in hun (nieuwe) rol zijn gekomen.

Pleegouders krijgen met gemeenten te maken wanneer er extra hulpverlening nodig is voor het pleegkind. De ervaringen van pleegouders zijn hierbij nog wisselend: sommigen ervaren dat het inschakelen van extra hulpverlening moeilijker is geworden en dat de processen bij de gemeente soms lang duren.

Gemeenten hebben zelf steeds meer behoefte om de pleegouders beter te leren kennen. Nu krijgen zij vaak alleen die pleegouders in beeld bij wie problemen spelen. Netwerkbijeenkomsten en

gesprekken met de POR zijn manieren waarop gemeenten dit contact proberen te bewerkstelligen.

Matching is bepalend voor uitgangspositie van pleegouders

Pleegouders die aan het begin staan van een pleegzorgtraject hebben bepaalde verwachtingen en veelal bepaalde kaders meegegeven ten aanzien van de aard van de pleegzorg die zij willen en kunnen bieden. Een belangrijke stap is de matching, waarbij pleegzorgaanbieders per pleegkind kijken naar welk pleeggezin het beste passend is voor de situatie en het kind. Hier geldt dat de praktijk vaak weerbarstig is: op het moment dat een kind een pleeggezin nodig heeft, is de urgentie hoog terwijl het aanbod van pleeggezinnen niet altijd volstaat om een “ideale match” te maken. Maar een “noodgedwongen match” die niet goed aansluit bij de verwachtingen en kaders van het pleeggezin maakt dat de uitgangspositie van de pleegouders al niet goed is. En dat kan op termijn weer leiden tot wrijving in de samenwerking met professionals en ouders en een niet-optimale setting voor het pleegkind om op te groeien. En dat kan reden zijn voor pleegouders om (eerder) af te haken.

Reflectie van de onderzoekers (1/3)

Inleiding

In deze evaluatie hebben we de punten uit de Wet ter versterking van de positie van pleegouders geëvalueerd. Per punt zijn we nagegaan of aan de wet wordt voldaan, wat de ervaringen van betrokkenen met deze punten zijn, en of het beoogde doel wordt bereikt. Bij elk punt hebben we één of enkele aanbevelingen geformuleerd. Doordat we de positie van pleegouders in een bredere context hebben geplaatst, zijn we in deze evaluatie ook tegen andere punten aangelopen die van belang zijn voor de positie van pleegouders. In dit laatste hoofdstuk geven wij als onderzoekers nog een laatste reflectie op het onderzoek en de inzichten die we hebben opgehaald.

Wet als waarborg ...

De rechten die de wet verleent aan pleegouders, zorgt in veel gevallen voor een soort vangnet of waarborg voor pleegouders voor als het systeem niet helemaal naar behoren functioneert. Bovendien gaat er van punten als het klachtrecht of het blokkaderecht een soort preventieve werking uit. Deels behoorden volgens de betrokkenen een aantal punten uit de wet al bij het dagelijkse praktijk van de aanbieder en GI's, ook voor de invoering van de wet, en heeft de wet dit slechts geformaliseerd.

... maar geen 100% waarborg voor kaders van pleegouders

De praktijk rond pleegzorg is soms nogal weerbarstig, met verschillende partijen met verschillende belangen. Professionals en betrokkenen moeten hier een weg in zien te vinden. Mede ingegeven door de verschillende belangen worden er in de praktijk nogal eens keuzes gemaakt die ten koste gaan van de kaders die pleegouders stellen of vooraf al hebben meegegeven. Hierbij gaat het bijvoorbeeld om het overschrijden van afgesproken verblijfsperioden of het niet in acht nemen van de 'doelgroep' waar de pleegouder zich voor heeft aangemeld. Als de matching al niet klopt dan wordt dat niet opgelost met bijvoorbeeld een ondersteuningsplan waar pleegouders over mogen meedenken en mee mogen instemmen. De uitgangspositie voor de pleegouders klopt dan al niet. Pleegouders gaan bovendien snel over grenzen heen omdat zij het belang van het kind voorop willen stellen. Voor de korte termijn brengt dit mogelijk een oplossing, maar het geeft wel als risico dat pleegouders vroeg of laat gaan afhaken.

Reflectie van de onderzoekers (2/3)

Ondanks dat veel punten uit de wet zijn geïmplementeerd, dragen ze niet allemaal even sterk bij aan het beoogde doel

Opvallend is dat er relatief veel punten uit de wet in de praktijk zijn gebracht, waarmee op die punten formeel gezien aan de wet wordt voldaan. Als het gaat om in hoeverre deze punten bijdragen aan de beoogde doelen, is er nog veel ruimte voor verbetering. Daar moet aandacht voor zijn, en daar hebben we als onderzoekers meerdere aanbevelingen op geformuleerd. Hier speelt echter ook, zoals we op verschillende plekken in deze rapportage aangeven, dat er vele andere bepalende factoren zijn die van invloed zijn op de positie van pleegouders. Ook daar moet aandacht voor zijn (zie ook volgende punt).

Ook “softe factoren” bepalend voor positie van pleegouders

Een belangrijke constatering van dit onderzoek is dat de positie van pleegouders heel sterk afhangt van andere factoren dan de punten uit de wet, zoals we hebben beschreven onder “overige factoren uit de keten”. In het bijzonder noemen wij de relatie met de pleegzorgwerker en/of de (gezins)voogd. ‘Softe’ aspecten als voelen pleegouders zich gehoord? Worden ze goed bejegend? Worden ze écht betrokken bij beslissingen en goed op de hoogte gehouden van ontwikkelingen? wegen in de praktijk vaak

zwaarder dan dat er bijvoorbeeld een klachtencommissie en een pleegouderraad zijn.

Informatiepositie pleegouders kan twee kanten op

Een van de punten uit de wet moet als waarborg dienen dat pleegouders goed worden geïnformeerd over (de achtergrond van) het pleegkind zodat zij goed hun taak om de opvoeding en verzorging van het pleegkind op zich te nemen kunnen uitvoeren. Vanuit die taak zijn pleegouders na verloop van tijd bij uitstek degenen die de pleegkinderen heel goed en soms het beste kennen. Pleegouders geven in dit onderzoek echter aan dat die kennis van het kind en ervaring met zijn of haar gedragingen niet voldoende ingezet worden bij belangrijke beslissingen rond het pleegkind, bijvoorbeeld over in te zetten (aanvullende) hulp of over bezoeksregelingen. Volgens pleegouders is het in het belang van het kind dat die kennis (beter) wordt benut. Niet alleen betrokkenheid van pleegouders bij het tot stand komen van het hulpverleningsplan (zoals in de wet is geregeld) is van belang, ook betrokkenheid van pleegouders bij belangrijke besluitvorming omtrent het pleegkind is essentieel.

Reflectie van de onderzoekers (3/3)

Aanbevelingen uit andere trajecten

Veel van de inzichten die we met dit onderzoek hebben opgehaald en aanbevelingen die we hebben gedaan sluiten aan bij inzichten en aanbevelingen uit eerdere trajecten, zoals het actieplan pleegzorg en de richtlijn pleegzorg. Binnen deze trajecten zijn al verschillende acties ondernomen, maar de opgehaalde inzichten laten zien dat nog niet alle gewenste resultaten al zijn behaald. Daarmee geven de uitkomsten uit dit onderzoek nog meer urgentie aan het oppakken van die aanbevelingen, naast de acties die al zijn voortgevloeid uit het actieplan pleegzorg en de richtlijn pleegzorg.

Medewerking aan dit onderzoek

In dit onderzoek stond het perspectief van pleegouders centraal. Een groot aantal pleegouders heeft via de online enquête meegewerkt aan dit onderzoek en ook was er een grote bereidheid onder de pleegouders om mee te werken aan een aanvullend diepte-interview. Dat geldt ook voor de pleegouders die zijn vertegenwoordigd in de LOPOR. Daaruit blijkt een grote betrokkenheid van pleegouders bij het onderwerp van deze evaluatie.

Wij hebben voor dit onderzoek ook pleegzorgaanbieders, gecertificeerde instellingen en gemeenten benaderd voor deelname aan dit onderzoek. Opvallend was dat van de gecertificeerde instellingen een groot aantal niet wilde of kon meewerken, onder andere door een hoge werkdruk die zij op het moment ervaren. Dat is jammer, omdat daardoor het perspectief van de (gezins)voogd in dit onderzoek in verhouding tot de andere “groepen” beperkter een plek heeft gekregen in dit onderzoek.

Bijlage

In de bijlage zijn verschillende figuren opgenomen waarbij de resultaten voor verschillende groepen verder zijn uitgesplitst. Zowel bij de enquêtevragen over het hulpverleningsplan, de informatievoorziening als het blokkaderecht is crisispleegzorg vergeleken met langdurige pleegzorg en zijn bestandpleegouders vergeleken met netwerkpleegouders. Uit de resultaten bleek dat de antwoorden van deze groepen van elkaar verschilden en dat de groepen dus verschillende ervaringen hebben rondom hun positie als pleegouders.

Bij de andere punten uit de wet, die wel in de hoofdrapportage zijn besproken, is deze verdere uitsplitsing niet gemaakt. De reden hiervoor is dat bij deze onderwerpen het aantal respondenten in de groepen te klein was, of dat de groepen niet of nauwelijks van elkaar afwijken in hun antwoorden. Bij deze onderwerpen volstaan de resultaten uit de hoofdrapportage voor de conclusies en aanbevelingen.

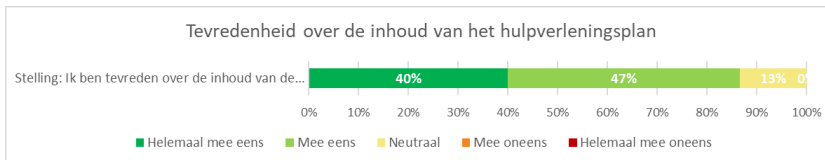

Resultaten enquête naar verschillende subgroepen

Crisispleegzorg

	Is er een hulpverleningsplan?
Ja (vrijwel) altijd	32%
Nee	68%

N=57

N=15

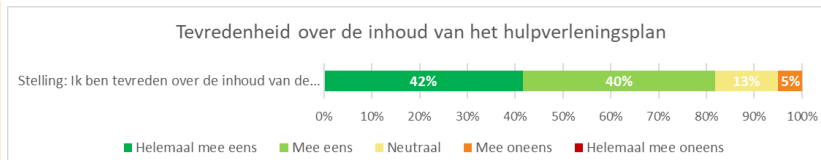

N=18

Langdurige pleegzorg

	Is er een hulpverleningsplan?
Ja (vrijwel) altijd	83%
Nee	17%

N=1001

N=735

N=826

Bij deze vergelijking worden pleegouders die alleen crisispleegzorg verlenen vergeleken met de pleegouders die alleen langdurige pleegzorg verlenen. Bij crisispleegzorg moet er snel actie worden ondernomen en vindt een plaatsing snel plaats. Bovendien gaat het om een tijdelijke plaatsing. Bij langdurige pleegzorg is het uitgangspunt dat een pleegkind in het pleeggezin blijft wonen totdat hij volwassen is. Dit verschil in uitgangspunt kan op verschillende thema's van invloed zijn. De pleegouders die kortdurende pleegzorg verlenen en pleegouders die meerdere vormen van pleegzorg verlenen, zijn daarom buiten beschouwing gelaten om een goede vergelijking te maken voor de punten uit de wet.

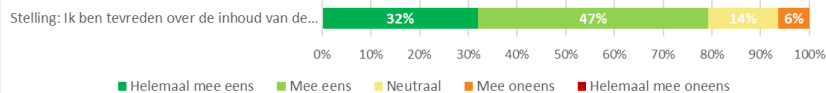
Resultaten enquête naar verschillende subgroepen

Bestand pleegouders

	Is er een hulpverleningsplan?
Ja (vrijwel) altijd	80%
Nee	20%

N=951

Tevredenheid over de inhoud van het hulpverleningsplan

N=672

Betrokkenheid bij hulpverleningsplan

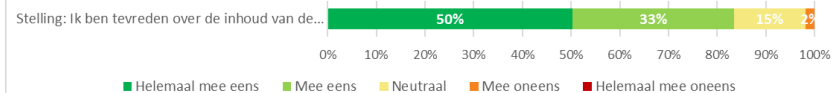
N=748

Netwerkpleegouders

	Is er een hulpverleningsplan?
Ja (vrijwel) altijd	77%
Nee	23%

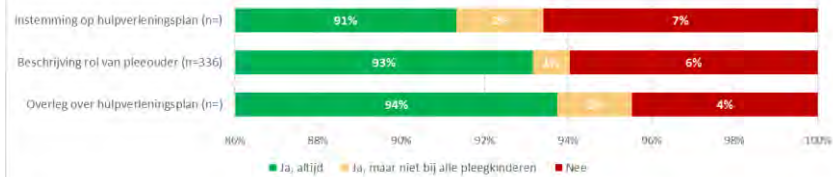
N=438

Tevredenheid over de inhoud van het hulpverleningsplan

N=308

Betrokkenheid bij hulpverleningsplan

n=338

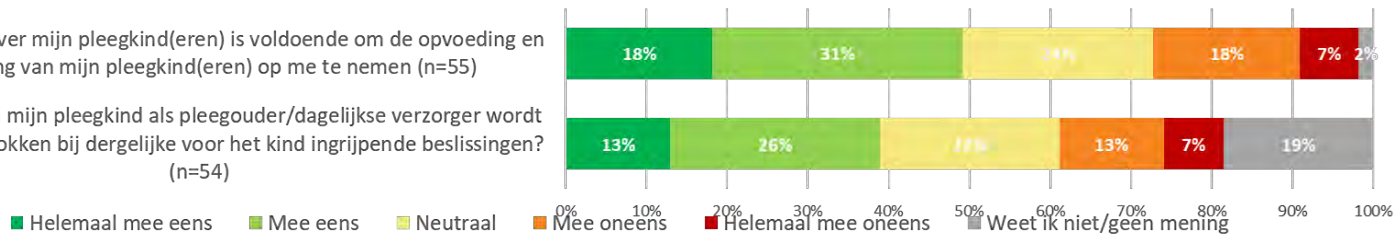
Resultaten enquête naar verschillende subgroepen

Crisis pleegzorg

	Identificerende gegevens	Achtergrond	Reden uithuisplaatsing	Medische gegevens	Dag-besteding
Ja, altijd	75%	47%	81%	53%	53%
Ja, maar niet bij alle pleegkinderen	25%	53%	19%	38%	41%
Nee	-	-	-	9%	6%

De informatie over mijn pleegkind(eren) is voldoende om de opvoeding en verzorging van mijn pleegkind(eren) op me te nemen (n=55)

Mijn kennis van mijn pleegkind als pleegouder/dagelijkse verzorger wordt voldoende betrokken bij dergelijke voor het kind ingrijpende beslissingen? (n=54)

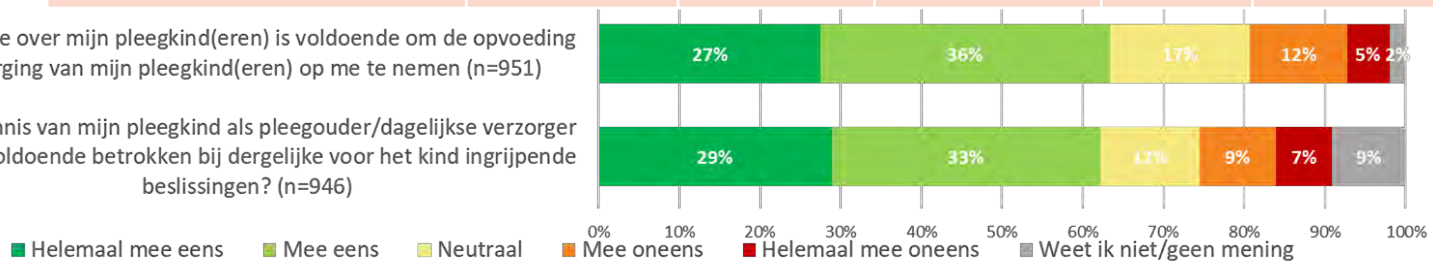

Langdurige pleegzorg

	Identificerende gegevens	Achtergrond	Reden uithuisplaatsing	Medische gegevens	Dag-besteding
Ja, altijd	83%	67%	76%	61%	58%
Ja, maar niet bij alle pleegkinderen	16%	28%	20%	26%	34%
Nee	1%	5%	5%	13%	8%

De informatie over mijn pleegkind(eren) is voldoende om de opvoeding en verzorging van mijn pleegkind(eren) op me te nemen (n=951)

Mijn kennis van mijn pleegkind als pleegouder/dagelijkse verzorger wordt voldoende betrokken bij dergelijke voor het kind ingrijpende beslissingen? (n=946)

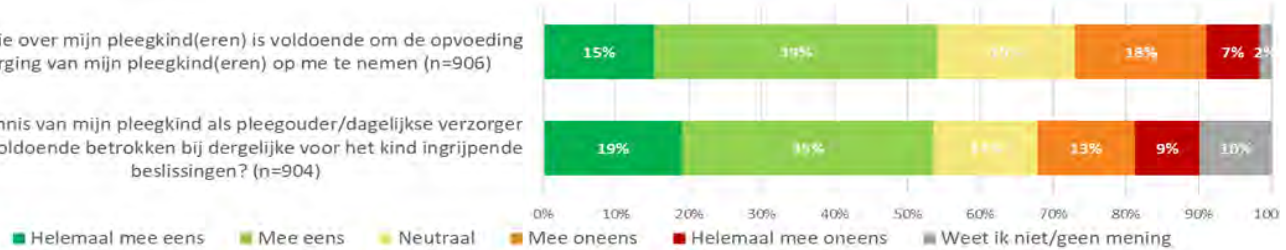
Resultaten enquête naar verschillende subgroepen

Bestand pleegouders

	Identificerende gegevens	Achtergrond	Reden uithuisplaatsing	Medische gegevens	Dag-besteding
Ja, altijd	84%	60%	75%	51%	51%
Ja, maar niet bij alle pleegkinderen	15%	33%	20%	30%	38%
Nee	1%	6%	4%	18%	11%

De informatie over mijn pleegkind(eren) is voldoende om de opvoeding en verzorging van mijn pleegkind(eren) op me te nemen (n=906)

Mijn kennis van mijn pleegkind als pleegouder/dagelijkse verzorger wordt voldoende betrokken bij dergelijke voor het kind ingrijpende beslissingen? (n=904)

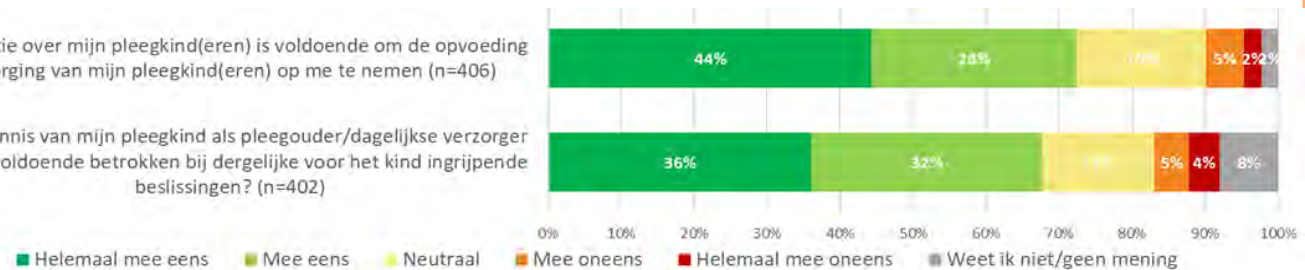

Netwerk pleegouders

	Identificerende gegevens	Achtergrond	Reden uithuisplaatsing	Medische gegevens	Dag-besteding
Ja, altijd	65%	66%	69%	63%	58%
Ja, maar niet bij alle pleegkinderen	34%	33%	30%	33%	40%
Nee	-	1%	1%	3%	2%

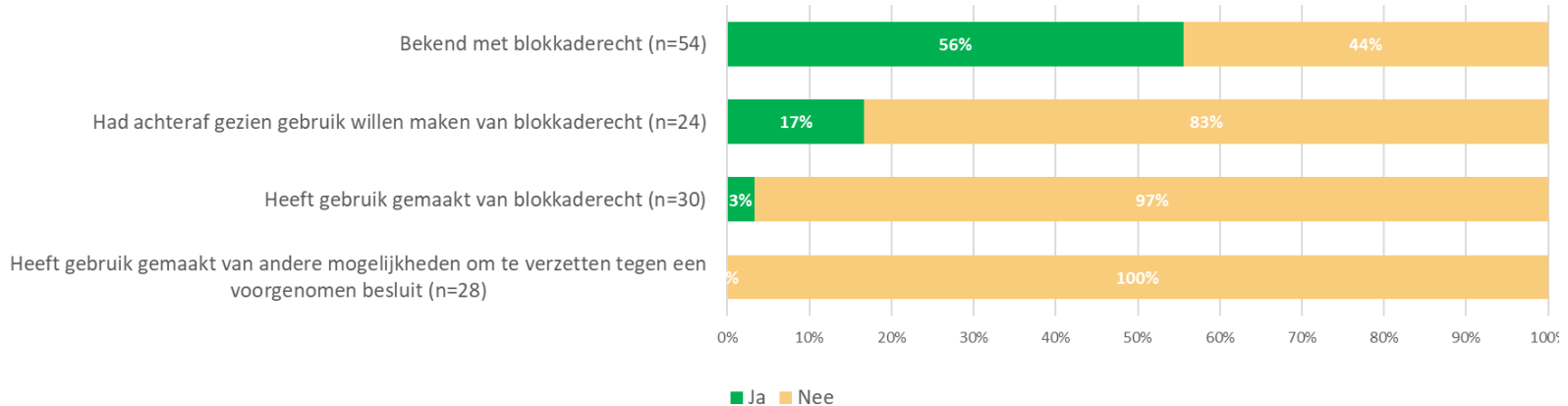
De informatie over mijn pleegkind(eren) is voldoende om de opvoeding en verzorging van mijn pleegkind(eren) op me te nemen (n=406)

Mijn kennis van mijn pleegkind als pleegouder/dagelijkse verzorger wordt voldoende betrokken bij dergelijke voor het kind ingrijpende beslissingen? (n=402)

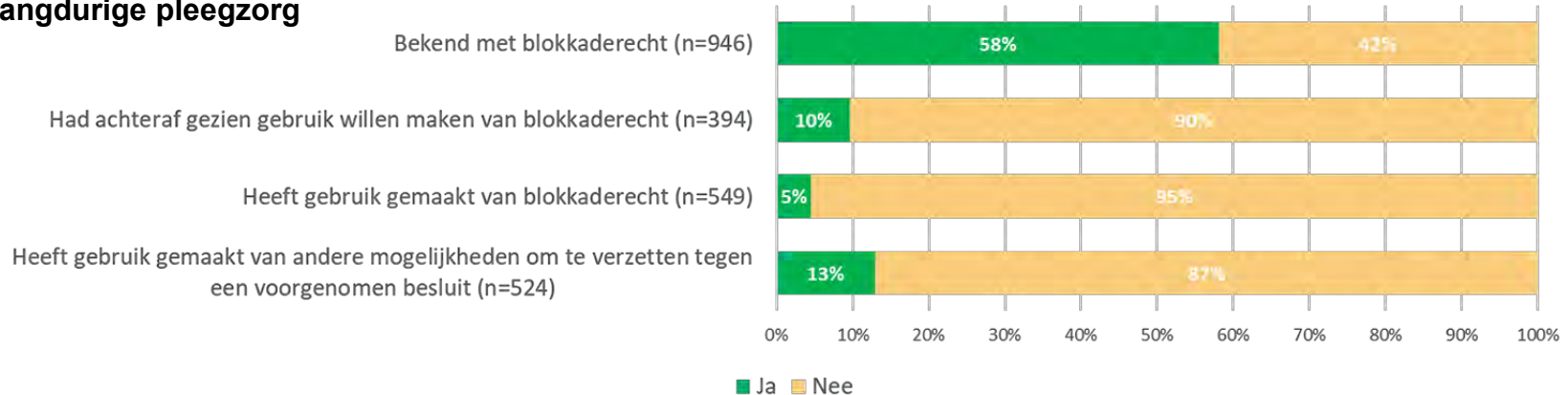

Resultaten enquête naar verschillende subgroepen

Crisis pleegzorg

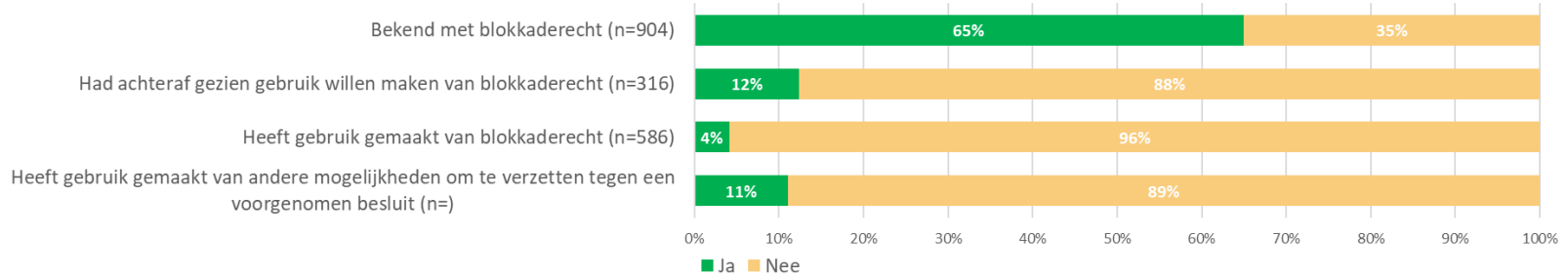

Langdurige pleegzorg

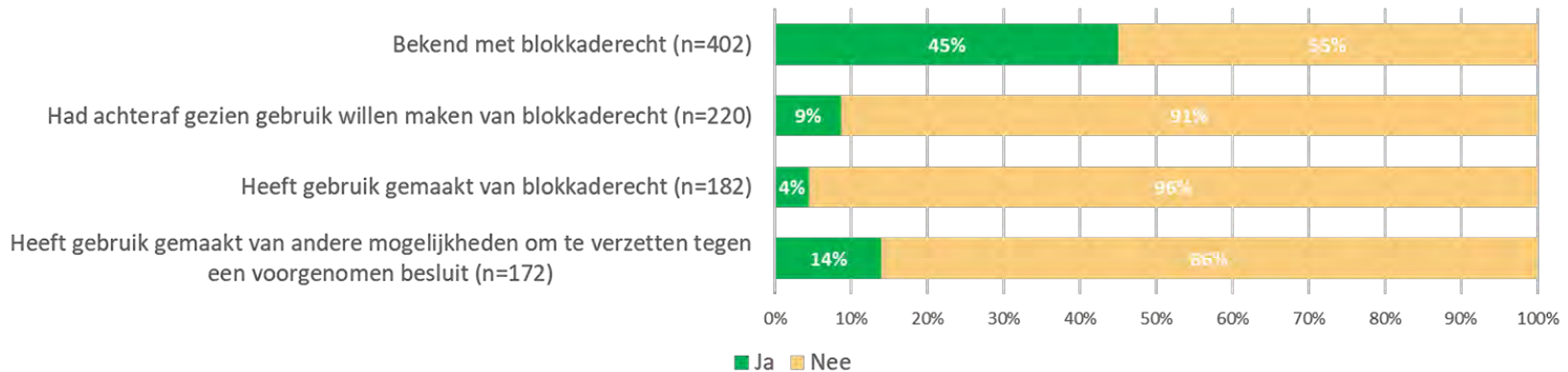

Resultaten enquête naar verschillende subgroepen

Bestand pleegouders

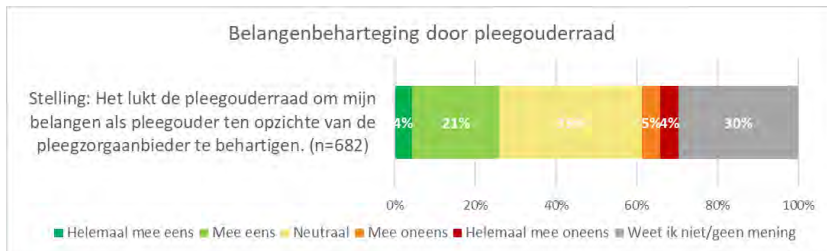

Netwerk pleegouders

Resultaten enquête naar verschillende subgroepen

Bestand pleegouders

Netwerkpleegouders

